

නොනැසු නණිහා උක්දෙයි බොහෝ සේ

කානනිසිය සුත්තය
සුකර ජෝතිකාවගේ කථා වස්තුව

ආචාර්ය පුජනීය
මිරිසිසේ ධම්මික ස්වාමීන් වහන්සේ

(ධර්ම දානය පිණිසයි.)

පුණ්‍යානුමෝදනාව

'ධර්ම දනය උතුම් දනයකි' යන කුසලය පෙරදැරි කරගෙන බොදු බැතිමතුන්ගේ සිත් පහන් කෙරෙන සිත් කුසල්හි යොමු කෙරෙන සදහම් පොත් පෙළ රචනයෙහි යෙදෙන බන්තරමුල්ල සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුනෙහි ප්‍රධාන අනුශාසක **අභිපූජ්‍ය මිරිස්සේ ධම්මක ස්වාමීන් වහන්සේට** මෙම කුසල් බෙලෙන් වතුරායඪී සත්‍ය අවබෝධය හා උතුම් නිවන් සුව ලබා ගැනීමට වාසනාව උදව්වායි දෙපා කමල් නැමද ගෞරවයෙන් සිදු කර සිටිමු.

“ප්‍රඥා ප්‍රභා”
සිරි සුදස්සනාරාම සදහම් සෙනසුන
පන්තිපිටිය පාර,
බන්තරමුල්ල.
web : www.buddhismforyou.org

එමෙන්ම 2002.04.11 දින අකල් මරණයකට ගොදුරු වූ **ප්‍රියන්ත උදය චිත්‍රමආරච්චි ආදරණීය පුතණුවන්ගේ** හවය සැපවත් වී වතුරායඪී සත්‍යය අවබෝධ කර ගැනීම සඳහාද, හෝමාගම වැකන්ද පාර, නො. 05 නිවසේ විසූ **සාදිරස් අකරව්ට පියාණන්ට** හා **එස්.ඒ. බේලින් නෝනා මෑණියන්ට, සිරිසේන අකරව්ට සොයුරාටද, පාඨශාලාචාර්ය ඩී.එස්. චිත්‍රමආරච්චි මාමණ්ඩියට** ද පාඨශාලාචාරිනී **ඩී.එල්. දෙනවක භාමිනේ හැන්දනිය** ඇතුළු මිය ගිය ශ්‍රේණි පරපුරට පිං පැමිණ වීම සහ සුඡීවත්ව සිටින පෙබරවාරි 28 වන දින උපන් දිනය සැමරූ **පී. චිත්‍රමආරච්චි ස්වාමියාට** නිරෝගි සම්පත්තිය හා දීර්ඝායුෂ පැතීම මා ඇතුළු මාගේ දරු මුණුපුරන්, මිණිපිරියන් සැමට සෙත් ප්‍රාර්ථනා කිරීම ද මෙම පින්කමෙහි අරමුණු වේ.

අප සැමට මෙපින් බෙලෙන් උතුම් වතුරායඪී සත්‍යය ධර්මය අවබෝධවේවා. සසර වසනා තුරු නිවන් දක්නා තුරු සත් පුරුෂයන් ආශ්‍රයට ලැබ ඉක්මන් හවයක දී නිර්වාණය අවබෝධ වේවායි ප්‍රාර්ථනා කරමු.

මුද්‍රණය
පියසිරි මුද්‍රණාලය සහ සමාගම
අංක 469, අතුරුගිරිය පාර, මාලබේ.
ෆොන් : 011-2561551

මෙයට,
කුසුමා අකරව්ට
පී. චිත්‍රමආරච්චි

කඩානනිස්සය සූත්‍රය

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

පයමම්පහං භික්ඛවෙ ක්ඛානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
දුතියම්පහං භික්ඛවෙ ක්ඛානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
තතියම්පහං භික්ඛවෙ ක්ඛානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
චතුත්ථම්පහං භික්ඛවෙ ක්ඛානං නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
ආකාසානඤ්චායතනම්පහං භික්ඛවෙ නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
විඤ්ඤනඤ්චායතනම්පහං භික්ඛවෙ ආසවානං ඛයං වදමි.
ආකිඤ්චඤ්ඤායතනම්පහං භික්ඛවෙ නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
නෙවසඤ්ඤනාසඤ්ඤායතනම්පහං භික්ඛවෙ නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.
සඤ්ඤවෙදයිතනිරොධම්පහං භික්ඛවෙ නිස්සාය ආසවානං ඛයං වදමි.

කාරුණික වූ පින්වතුනි,

ඉතාම උතුම් හා ගැඹුරු නමුත් අවබෝධයේදී සරල වූ සූත්‍ර දේශනාවක් පැහැදිලි කිරීමටයි බලාපොරොත්තු වන්නේ. ඔබ සියළු දෙනාටම ඉතාම හොඳින් සිහිය (සතිය) මනාකොට පවත්වමින්, දේශනාවට සිත යොමුකරන්න යැයි අප ආරාධනා කරනවා. අප දන්නා අවබෝධය ඉහළට පවත්වා ගන්නයි හදන්නේ. අඩුම තරමින් අප සියළු දෙනාටම තිබෙන දැනුම අවබෝධයට ගන්නයි මහත්සි විය යුත්තේ. දැනුම නොමැති වුණොත් අවබෝධය ලබන්න අපහසු වෙනවා.

ඒනිසයි නවාංග ශාස්තෘ ශාසනයේදී සුත්ත, ගෙය්‍ය, වෙය්‍යාකරණ, ගාථා, උදන, ඉතිවුත්තක, ජාතක, අබ්භුත ධම්ම, වේදුල්ල යනුවෙන් සදහන් කරන්නේ. මේවා සියල්ලම දැනුමට හේතුවන නිසා නවාංග ශාස්තෘ ශාසනය පිළිබඳ දැනුම අවශ්‍යයි. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන ස්වභාවය තුළ දැනුමක්, අපට පිහිට වෙනවා.

සිද්ධාර්ථ කුමාරයා ගෘහස්ථ කාලයේදී සියලු ශිල්ප හැදෑරුවා. උන්වහන්සේ තාපස අවධියේදී භග්ගව, ආලාර කාලාම, උද්දකරාම පුත්ත යන ගුරුවරුන් ඔස්සේ ඉගෙන ගත්තා. නමුත් එය නිවන නොවන බව තේරුම් ගත්තා. අද දේශනා කරන්න සුදුනම් වන්නේ අංගුත්තර නිකායේ නවක නිපාතයේ මහා වග්ගයේ සදහන් වන කඩානනිස්සය සූත්‍ර දේශනාවයි.

මෙතැන් පටන් සූත්‍ර දේසනාවේ අර්ථය පමණක් දක්වා, ධ්‍යාන මාර්ගය කෙසේ සකස් කොට ගත යුතුදැයි පැහැදිලි කරනවා.

මහණෙනි, මම ප්‍රථමධ්‍යානය නිසා ද ආසුචයන්ගේ ක්ෂය (නැතිකිරීම) කියමි. මහණෙනි, මම ද්විතිය ධ්‍යානය නිසා ද ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම තෘතිය ධ්‍යානය නිසා ද ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම චතුත්ථධ්‍යානය නිසා ද ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම ආකාසානඤ්චායතනය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම විඤ්ඤනඤ්චායතනය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම නෙවසඤ්ඤනාසඤ්ඤායතනය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි. මහණෙනි, මම සඤ්ඤවෙදයිත නිරොධය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි.

“මහණෙනි, මම ප්‍රථමධ්‍යානය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි”යි මෙසේ යමක් කියන ලද නම් එය කුමක් පිණිස කියන ලදද? මහණෙනි, මේ සස්තෙහි මහණ කාමයන්ගෙන් වෙන්වූ ම..... ප්‍රථමධ්‍යානයට එළැඹ වාස කෙරෙයි.

හේ ඒ දැනුණි රූපගත වේවයි වේදනාගත වේවයි සඤ්ඤාගත වේවයි සඛ්ඛාරගත වේවයි විඤ්ඤාණගත වේවයි යමෙක් මැ වේ නම් එ දහම් අනිත්‍ය විසින් රෝග විසින් ගණ්ඨ (ගඩු) විසින් සල්ල (හුල්) විසින් අස (දුක සහිත) විසින් ආබාධ (පීඩාකර) විසින් පර (අයත් නැති) විසින් පලොක (පලුදු) විසින් සුඤ්ඤ (හිස්වූවන්) විසින් අනත්ත (අනාත්ම) විසින් මොනොවට විදසුන් නුවණින් දක්නේය. හේ එ දහමුන්ගෙන් සිත නිවන් විසින් නවතා ලයි. ඒ දහමුන් ගෙන් සිත නවතා “යම් මේ සර්වසංස්කාරයන්ගේ සමථයෙක් වේ නම් සර්වොපධීන්ගේ දුර ලීමෙක් වේ නම් තෘෂ්ණාක්ෂයයෙක් විරාගයෙක් නිරෝධයෙක් නිර්වාණයෙක් වේ නම් තෙල ශාන්තය, තෙල ප්‍රණීත යයි අමෘතධාතූයෙහි (නිවනෙහි) සිත බස්වයි. හේ එ දැනුණි සිටියේ ආසුචයන්ගේ ක්ෂයට පැමිණෙයි. ඉදින් ආසුචයන්ගේ ක්ෂයට නො පැමිණේ නම් ඒ (ශමථ - විදර්ශනා) ධර්ම කැමත්තෙන්ම මැ ඒ ධර්මයෙහි ඇලීමෙන් ම පඤ්චොරම්භාගිය සංයෝජනයන්ගේ විනාශයෙන් එහි මැ පිරිනිවෙන සුළු එ ලොචින් පිළිසඳ විසින් පෙරළා නො එන සැහැවි ඇති ඕපපාතිකයෙක් වෙයි.

මෙහි රූපගත වේයයි සඳහන් කරන්නේ, ඒ ප්‍රථම ධ්‍යානයෙහි වස්තූ වශයෙන් හෝ සිත් හට ගැනීමේ ආදී වශයෙන් යම් රූපයක් පවතීද එයයි. වේදනා හෙවත් විදීම ද සඤ්ඤාවද, සංස්කාරද, විඤ්ඤාණයද එසේමයි. ධ්‍යානයට අරමුණු වන ස්කන්ධ පඤ්චකය අනිත්‍ය ආදී වශයෙන් විදසුන් නුවණට යටත්කර ගනියි. එය බලන ආකාරය, රෝග, ගඩු, හුල්, දුක් සහිත, පීඩාකාර වූ, තමාට අයත් නැති, පලුදු හිස්, ආත්මයෙන් තොර වශයෙන් මතුකොට දක්වයි. මෙසේ ධ්‍යානය දියුණු කොට විදර්ශනාවට බැසගෙන රහත්වීම දක්වා ගමන් කළ හැකිය. එසේ නොවුනොත්, පඤ්ච ඕරම්භාගිය සංයෝජන වූ සක්කාය දිට්ඨි, විචිකිච්ඡා, සීලබ්බත පරාමාස, කාමරාග, පටිස නැතිකොට අනාගාමී වේ. පෙරළා නොඑන සුද්ධාවාසයක ඉපිද එහිම පිරිනිවන් පාන ඕපපාතික අයෙක් වෙයි.

මහණෙනි, යම් පරිදි දුනුවායෙක් වේවයි, දුනුවා අතවැසියෙක් වේවයි පෙතලි රුවෙක හෝ මැටි පිට්ටක හෝ යොග්‍ය (අභ්‍යාස) කොට හේ පසු කලෙක (දුර හී හෙළනා) දුරෙපාතියෙක් ද (විදුලියෙහි දු නො වරද ව විදුනා) අක්ඛණවේධියෙක් ද මහත් කයත් බිඳුනේ ද වෙයි.

මහණෙනි, එ සෙයින් මැ මෙසස්නෙහි මහණ කාමයන්ගෙන් වෙන් වැ ම... පළමු දැනුනට පැමිණ වෙසෙයි. හේ එහි රූපගත වේවයි, වේදනාගත වේවයි, සඤ්ඤාගත වේවයි, සඛ්ඛාරගත වේවයි, විඤ්ඤාණගත වේවයි, යම් ම ධර්මයෙක් වේ නම් ඒ ධර්මයන් අනිත්‍ය විසින් දුඃඛ විසින් රෝග විසින් ගණ්ඨ විසින් සල්ල විසින් අස විසින් ආබාධ විසින් පර විසින් පලොක විසින් සුඤ්ඤ විසින් අනත්ත විසින් විවසුන් නුවණින් දක්නේය. හේ එ දහමුන්ගෙන් සිත නවත්වයි. හේ එ දහමුන්ගෙන් සිත නවත්වා “යම් මේ සර්වසංස්කාර සමථයෙක් වේ නම් සර්වොපධීන්ගේ දුරලීමෙක් වේ නම් තෘෂ්ණාක්ෂයයෙක් වේ නම් විරාගයෙක් වේ නම් නිරෝධයෙක් වේ නම් නිර්වාණයෙක් වේ නම් තෙල ශාසනය තෙල ප්‍රණීතය”යි. නිර්වාණ ධාතූයෙහි සිත බහයි. හේ එහි සිටියේ ආසුචයන්ගේ ක්ෂයට පැමිණේ.

ඉදින් ආසුචයන්ගෙන් ක්ෂයට නො පැමිණේ නම් එම ධර්ම කැමැත්තෙන්ම එම ධර්ම ඇල්මෙන්ම පඤ්චොරම්-භාගියසංයෝජනයන්ගේ නැසීමෙන් එහි පිරිනිවෙන සුළු එ ලොචින් පෙරළා නො එන සැහැවි ඇති ඕපපාතික වෙයි. මහණෙනි, ප්‍රථමධ්‍යානය නිසාත් ආසුචයන්ගේ ක්ෂය මම කියමි යි මෙසේ යමෙක් කියන ලද නම් එය මේ පිණිස කියන ලදී.

“මහණෙනි, මම දෙවන දැනුන නිසාද.... මහණෙනි, මම තෙවන දැනුන නිසාද .... මහණෙනි, මම සිවුවන දැනුන නිසාද .... මහණෙනි, මම ආකාසානඤ්චායතනය නිසා ද ආසුචයන්ගේ ක්ෂය කියමි”යි, මෙසේ තෙල යමෙක් කියන ලද නම් තෙල කුමක් පිණිස කියන ලද යැ යත්:

“මහණෙනි, මෙ සස්නෙහි මහණ සච්චුකාරයෙන් රූපසංඥවන්ගේ ඉක්මවීමෙන් ප්‍රතිසංඥවන්ගේ විනාශ කිරීමෙන් නානාත්වසංඥවන්ගේ මෙතෙහි නොකිරීමෙන් ‘ආකාසය අනන්තය’යි ආකාසානඤ්චායතනයට එළැඹ වෙසෙයි. හෙ එහි යම් මැ වේදනාගතයෙක් සංඥගතයෙක් සංස්කාරගතයෙක් විඤ්ඤාණගතයෙක් වේ නම්... හේ පඤ්චොරම්භාගිය සංයෝජනයන්ගේ විනාසයෙන් එහි පිරිනිවෙන සුළු එලොචින් පෙරළා නො එන සැහැවි ඇති ඕපපාතික වෙයි.

මහණෙනි, යම් පරිදි දුනුවායෙක් වේවයි, දුනුවා අනවැසියෙක් වේවයි පෙනලී රුවෙක හෝ මැටිපිටික හෝ යොග්‍ය (අභ්‍යාස) කොට පසු කලෙක දුරෙපාතියෙක් ද අක්ෂණවෙධියෙක් ද මහකය බිඳුනෙක් ද වේ නම් මහණෙනි, එසෙයින් ම මහණ සච්ඡිකාරයෙන් රූපසංඥාවන්ගේ සමතික්‍රමයෙන් ප්‍රතිසංඥාවන්ගේ අස්තගමයෙන් නානාත්ථවසංඥාවන්ගේ අමනසකාරයෙන් ආකාසය අනන්ත යයි ආකාසානාඤ්චායතනයට එළැඹ වෙසෙයි, හේ එහි යම් ම වේදනාගතයෙක් වේවයි, සඤ්ඤාගතයෙක් වේවයි, සඛ්ඛාරගතයෙක් වේවයි, විඤ්ඤාගතයෙක් වේවයි... හේ පඤ්චමරමභාගිය සංයෝජනයන්ගේ පරික්ෂයෙන් එහි පිරිනිවන සුලු එ ලොවින් පෙරලා නො එන සුලු ඕපපාතිකයෙක් වෙයි, 'මහණෙනි, ආකාසානාඤ්චායතනය නිසා ද මම ආසුවයන්ගේ ක්ෂය කියමි'යි මෙසේ යමෙක් කියන ලද නම් තෙල මේ පිණිස කියන ලදී.

මහණෙනි, විඤ්ඤාණඤ්චායතනය නිසාත් මම ආසුවයන්ගේ ක්ෂය කියමි යි... ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය නිසාත් මම ආසුවයන්ගේ ක්ෂය කියමි යි මෙසේ තෙල යමෙක් කියන ලද නම් එය කුමක් පිණිස කියන ලද යැ යත්: මහණෙනි, මෙ සස්තෙහි මහණ සර්වථායෙන් විඤ්ඤාණඤ්චායතනය ඉක්ම 'කිසි වෙක' නැතැ'යි ආකිඤ්චඤ්ඤායතනයට එළැඹ වෙසෙයි. හේ එහි යම් ම වේදනාගතයෙක සඤ්ඤාගතයෙක් වේ නම් ... හෙ පඤ්චෝරමභාගියසංයෝජනයන්ගේ නැසීමෙන් එහි පිරිනිවන සුලු එලොවින් පෙරලා නො එන සුලු ඕපපාතික වෙයි. මහණෙනි, ආකිඤ්චඤ්ඤායතනය නිසා ද මම ආසුවයන්ගේ ක්ෂය කියමි යි මෙසේ කියන ලද නම් එය මේ පිණිස කියන ලදී.

මහණෙනි, මෙසේ යම් තාක් සචිත්තක සමාපත්ති වේ නම් ඒ තාක් රහත් ඵලය වෙයි. මහණෙනි, නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනය සමාපත්තිය ද සඤ්ඤාවේදයිත නිරොධය දැයි යම් මේ ආයතන කෙනෙක් වෙත් නම් මහණෙනි, මොහු ධ්‍යාන කරන සුලු, සමාපත්තිකුල සමාපත්තියෙන් නැගිටීමේ දක්ෂ භික්ෂූන් විසින් සමවැද (ඉන්) නැඟී සිටියි. මෙය ශාන්තයි. ප්‍රණිතයි. ප්‍රශංසා කළ යුතුයි.

ඤානය යනු කුමක්ද? ඤානයෙන් නිවන අරමුණු කරගන්නේ කෙසේද? යන්නයි පැහැදිලි කරන්නේ. මෙතෙක් අප පැහැදිලි කළ දේශනා සමටයෙන් විදර්ශනාවෙන් යුක්තයි. සමට භාවනාවෙන් ධ්‍යාන වලටත් යොමු කරන්න පුළුවනි. විදර්ශනාවට යොමු කරන්නත් පුළුවනි. මේ සූත්‍ර දේශනාවෙන් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කරන්නේ, ධ්‍යාන ලබා ඒ ධ්‍යාන කෙලෙස් නැති කිරීමට, විදර්ශනාවට යොමු කරන ආකාරයයි. සමහර කෙනෙකුට සිතෙන් පුළුවනි, 'අපට ධ්‍යාන නැතිව විදර්ශනාවයි නිවනට ඕනෑ කරන්නේ' යනුවෙන්. එහෙත් සමහර ඇත්තන්ට මෙය එකවිටම කිරීමට අපහසුයි. මන්ද, සිතේ එකඟ බව නොමැති නිසා. ඒ නිසා ධ්‍යානයකට සිත යොමු කිරීමෙන් වඩාත් පහසුවෙන් විදර්ශනාව දියුණු කරගන්න පහසුයි. ඒ නිසයි මෙම සූත්‍ර දේශනාව 'ඤාන නිස්සය' (ධ්‍යාන ඇසුර, ධ්‍යාන හේතු කරගෙන) ඉතාම වැදගත් වන්නේ.

"මහණෙනි, මම ප්‍රථම ධ්‍යානය නිසාද ආසුවයන්ගේ ක්ෂය වේ යැයි කියමි. පළමුවන ධ්‍යානය මුල්කරගෙන යම් කෙනෙකුට කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරන්න පුළුවන් යයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කරනවා. පළමුවන ධ්‍යානයෙන් කෙලෙස් ප්‍රභාණය කරනවා යන අදහස නොවේ. එය මුලට තබාගෙන, එය හේතු කරගෙන, එය ප්‍රත්‍යයක් කරගෙන ඉදිරියට යන්න පුළුවනි. ඉදිරියට යාමට පුළුවන් යනු කෙලෙස් නැසීමයි. ප්‍රථම ධ්‍යානය යනු 'විච්චිවේව කාමෙහි විච්චිව අකුසලේ හි ධම්මෙහි සචිතක්කං සච්චාරං විචේකජං පිතිසුඛං පඨමං ඤානං උපසම්පජ්ජ විහරති' මේ අවස්ථාවට පත්වන්නේ කෙසේ දැයි අප සරලව තේරුම් ගනිමු." (කාමයන්ගෙන් බැහැරව, බැහැර කරන ලද අකුසල ඇතිව විතක්ක විචාර සහිතව, විචේකයෙන් හටගත් ප්‍රීති සුඛයෙන් යුතු ප්‍රථම ධ්‍යානයට පැමිණ වාසය කරයි.

"සියළු කාමයන්ගෙන්, අකුසල ධර්මයන්ගෙන් බැහැර වෙනවා, වෙන් වෙනවා" යන අවස්ථාව අප විමසා බලමු. මේ අවස්ථාවට පත්වෙන්න නම් සමට භාවනාවේ කොටස් හතලිහක් තිබෙනවා. ඒ කොටස් හතලිහෙන් සිතේ එකඟ කම (සමාධිය) දියුණු කරනවා. කර්මස්ථානයේ සිහිය පිහිටුවීම පරිකර්ම සමාධියයි. උපචාර සමාධිය යනු මනාකොට සමාධියට බැස ගැනීමයි. එවිට සමාධිය දියුණු

තත්ත්වයකයි පවතින්නේ. එවිටයි උග්ග නිමිත්ත, පටිභාග නිමිත්ත පහළ වන්නේ. මෙහි පටිභාගය යනු නිමිත්තයි. නිදසුනක් ලෙස ආලෝක සංඥාව පහළවීමයි. පටිභාග නිමිත්තෙහි භාවනා කිරීමෙන් විෂ්කම්භනයට එනම් ධ්‍යානයන්ට, එනම් පළමුවෙනි ධ්‍යානයට පත්විය හකිය..

එවිට 'විවිච්චේව කාමෙහි විවිච්ච අකුසලෙහි ධම්මෙහි' කාමයන්ගෙන් අකුසල ධර්මයන්ගෙන් වෙන්වෙනවා යන අවස්ථාවයි. මෙය සරලව තේරුම් ගන්නේ මේ ආකාරයටයි.

සියළු සිත්වල යෙදෙන චෛතසික ධර්ම 7 ක් තිබෙනවා. මේවා හඳුන්වන්නේ 'සබ්බ චිත්ත සාධාරණ චෛතසික' යනුවෙනි.

ඒවා නම්,

- ★ එස්ස (ස්පර්ශය)
- ★ චේදනා
- ★ සංඥ
- ★ චේතනා
- ★ ඒකග්ගතා
- ★ ජීවිතින්ද්‍රිය
- ★ මනසිකාරය

01. එස්ස නම් ස්පර්ශයයි. ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියන්ගෙන් රූපාදි අරමුණක් ගන්නා විට, පහළ වන සිත හා එක්ව යෙදී එකවිටම උපදිමිණුත් සිතත් ඒ හා යෙදුණු අනෙකුත් චෛතසිකත් ඒ හමු වූ අරමුණෙහි හැපෙන හෙවත් ස්පර්ශ වන ස්වභාවයයි.
02. චේදනා නම් සිතෙහි පවත්නා අරමුණ රස විඳගන්නා ස්වභාවයයි. චේදනා චෛතසිකයෙන් කෙරෙන්නේ ප්‍රිය, අප්‍රිය හෝ මධ්‍යස්ථ වශයෙන් අරමුණ විඳීමයි.
03. සඤ්ඤා නම් සිතෙහි පවත්නා අරමුණ හැඳින ගන්නා වූ ස්වභාවයයි.

04. චේතනා නම්, සිතෙහි පවත්නා යම් ධර්ම ස්වභාවයන් සිතමින්, හමුවන අනෙක් චෛතසික ද ස්පර්ශ ආදී කෘත්‍යයන්හි යෙදීමයි.
05. ඒකග්ගතා නම්, සිතක් පාසා, පවත්නා ඒ ඒ සිත හා එල්ලෙන චෛතසිකයන් විසිරයා නොදී ඒ ගත් අරමුණෙහිම එකඟ කොට තබන ස්වභාවයයි.
06. ජීවිතින්ද්‍රිය නම් සිතෙහි පවත්නා යම් ධර්ම ස්වභාවයන් හා අරමුණු වන අනෙකුත් චිත්ත චෛතසිකයන් අභාවයට පත්වන්නට ඉඩනොදී ජීවත් කරවන්නාක් මෙන් පවතිද ඒ ධර්ම ස්වභාවයයි.
07. මනසිකාර නම්, හැම සිතක් පාසා පවත්නා සහ ඒ ඒ චිත්ත චෛතසිකයන් බැසගත් අරමුණෙහි යොමුකරන ස්වභාවයයි.

ඊළඟට සිත්වල සාමාන්‍ය වශයෙන් ප්‍රකීර්ණක චෛතසික හයක් පහළ වෙනවා. ප්‍රකීර්ණක යනු එක් එක් වරිත අනුව සිතුවිලි ආශ්‍රය කරගෙන පිළිවෙල අනුව, ක්‍රමය අනුව සකස් වන්නකි. පැවිදි ජීවිත ගත කරන උතුමන්ගේ සහ ගිහි ජීවිත ගත කරන අයගේ පසුබිම වෙනස්.

උදහරණයක් ලෙසින් ගතහොත් ඊයේ සැදැවරුවේ ස්වාමීන් වහන්සේගේ පසුබිම කුමක්ද? තෙරුවන් සජ්ඣායනා කළා, පිරිත් සජ්ඣායනා කළා. ධර්ම දේශනා කළා, භාවනා කළා. ඔබේ පසුබිම කුමක්ද? කැම පිළියෙල කරනවා. දරුවන්ගේ කටයුතු කරනවා. ගෙදර ශුද්ධ පවිත්‍ර කරනවා. එවිට මේ පසුබිම වෙනස්නේද? ඒ වරිත ස්වභාවය අනුවයි මේ ප්‍රකීර්ණ ධර්ම සකස් වන්නේ. නමුත් සබ්බ චිත්ත සාධාරණ චෛතසික කාටත් එක විදියටම පහළ වෙනවා. පසුබිමෙහි ගැටළුවක් නැහැ. නමුත් ප්‍රකීර්ණක ධර්මවලදී ඒ පසුබිම, අනුපිළිවෙල, සකස් වූණු ක්‍රමය ආදී දේවල් සමගින් ස්වාමීන් වහන්සේ ධර්මය දකින උපකාරක ධර්ම වෙනස්. හේතුව නම් ඒ පසුබිමෙහි ඇලීම්, ගැටීම් අඩුයි. ගෘහස්ථ පරිසරයක තිබෙන ඇලීම්, ගැටීම්, රැකියාව ආදී ඒ කිසිවක් නැති නිදහස් වූ මනසින් ධර්මය දකිනවා. ඔබට එසේ නොවන්න පුළුවනි. ඔබ ධර්මය දකින්නේ ගෘහස්ථ පසුබිමක් සමගයි. සමහර විට මනසින් පීඩාවන් විඳගෙන, ඒ පසුබිමින් තෝරාගෙන මහන්සියෙන් අත්හැරලයි ධර්ම මාර්ගයට පිවිසෙන්න ඕන. වෙනස්වීම් ඇතිවන්නේ ඒ නිසයි.

ප්‍රකීර්ණක වෛතසික භයයි.

- ★ විතක්ක
- ★ විවාර
- ★ අධිමොක්ඛ
- ★ විරිය
- ★ ප්‍රීති
- ★ ඡන්ද

01. විතක්ක නම්, අරමුණට බැස ගැනීමයි. එනම් සිතෙහි පවත්නා යම් ධර්ම ස්වභාවයකින් සකස් වූ සිත අරමුණට නැඟේද එය විතර්කයයි.
02. විවාර නම් බැසගත් අරමුණෙහි හැසිරීමයි. විතක්කය විසින් අරමුණට නගන ලද සිත, ඒ සිතෙහිම පවත්නා යම් ධර්ම ස්වභාවයක් අරමුණෙහි හසුරුවයි ද, එම ධර්ම ස්වභාවය විවාරයයි.
03. අධිමොක්ඛය නම් ස්ථිර ස්වභාවයයි. එනම් එල්ලුනු අරමුණෙහි දැඩිව පිහිටීමයි. අධිමොක්ඛය පවතින විට සිත, අරමුණෙහි නිශ්චල වන්නේය.
04. විරිය නම්, සිතෙහි පවත්නා උනන්දු කරන ස්වභාවය හෙවත් අනලස් ස්වභාවයයි.
05. පීතී නම් සිතෙහි පවත්නා, සිත හා සිතුවිලි පිනවන ස්වභාවයයි. සිතෙහි පීතී ඇතිවිටම සිතට අරමුණු හමුවීමෙන් සිත පිනා යන්නේය. ප්‍රීතිය පස්විධ වෙයි.
  - ★ බුද්දක පීතී නම් ශරීරයෙහි ලොමු දැහැගැන්වීම් මාත්‍රයක් කරන කුඩා ප්‍රීතියයි.
  - ★ බණ්ක ප්‍රීතිය නම් ක්ෂණික ප්‍රීතියයි.
  - ★ ඔක්කන්තික පීතී නම් රළ පෙළින් මුහුද වෙරළ සේ ශරීරය මැඩගැන්නා ප්‍රීතියයි.
  - ★ උබ්බෙග ප්‍රීතිය නම් සුළඟින් පුළුන් පෙදක් සේ ශරීරය අහසින් පවා ගෙන යන මහා ප්‍රීතියයි.
  - ★ එරණ පීතී නම් රළ පතරින් සමුද්‍ර පර්වතයක් සේ සිරුර පතුරුවා නැඟෙන ප්‍රීතියයි.

06. ඡන්දය නම් කැමැත්තයි. අරමුණ පිළිගැනීමෙහි ඇති කැමැත්තයි.

පළමු ධ්‍යානයට පත්වන්නට නම් කාමයන්ගෙන්, අකුසලයන්ගෙන් බැහැර ව සිත පවත්වා ගත යුතුය. තමාගේ පසුබිම ඒ ආකාරයට සකස් කරගත් විට එය වඩාත්ම පහසුයි. වැඩි පළපුරුද්දයි, අවබෝධයයි සමගින් පහසුවෙන් මෙය වැටහෙනවා. එසේ නැති කෙනාට වඩ වඩාත් උපචාරය තුළ රැඳෙන්න වෙනවා. තව තවත් පටිභාග නිමිත්තෙම භාවනා කරන්නම වෙනවා. හැබැයි නැවත නැවතත් කාමාදී අකුසල් ධර්මයන් යටපත් කරගෙන, මේ අරමුණ නැවත නැවතත් මෙතෙහි කරන්න ඕන. විමසා බලන්න ඕන. විතක්ක විවාර කියන්නේ එයයි. පටිභාග නිමිත්තෙන් භාවනා කළ විට ධ්‍යානයට පැමිණෙන්න මාර්ගය සකසා ගන්නට පුළුවනි.

මේ පිළිබඳව අවබෝධය අවශ්‍ය නිසා තවත් විග්‍රහ කර බලමු. අප මුලින් සඳහන් කළේ සියලුම සිද්ධීන් වෛතසික හතක් තියෙන්න පුළුවනි. හොඳ වුණත් නරක වුණත් කුසල් වුණත් අකුසල් වුණත් සබ්බ විත්ත සාධාරණ යනු සෑම සිතකම පහළ වෙන වෛතසිකයන්.

අකුසල වෛතසික දහතරක් (14) තිබෙනවා. මෙතැනදී මේ අකුසල වෛතසිකයන් හට නොගන්න ආකාරයට හොඳ අවබෝධයෙන් සිටින්න ඕනෑ. එයට වැටුණොත් පාපී මාර්ගයට, දුගතියට වැටෙන්න පුළුවන්. මේ වෛතසිකයන් පිළිබඳව මනාව සිහිය පිහිටුවා එය දැක ප්‍රභාණයට මාර්ගය සකස් නොකොළොත් මෙය වැඩෙන්න ඉඩ තිබෙනවා. සතිය නැති තැන වෛතසිකය හට ගන්නවා.

පළමුව සඳහන් කළ නිදසුන ගමු. “මම රූපය දුටුවා.” එය ඇසෙන්න දකින විටම නිමිති ගත්තොත් අකුසලයට වැටෙනවා. නිමිති යයි සඳහන් කළේ, අකුසල පක්ෂයට කැමතියි. ඒ නිසා ඒ රූපයට මම කැමතියි, ඒක මගේ, ඒ ලීලාව, කථාව, ඇඳුම, ගමන මේ ආකාරයට නිමිති ගන්නවා. නිමිති ගත් ගමන්ම වෛතසිකයේ අකුසල මාර්ගයට වැටෙනවා. එසේ සිදු නොවන්න අප මේ වෛතසික ගැන අවධියෙන් සිටිය යුතුය. ඒ පිළිබඳව අවබෝධයක් නොමැති අය සිතාගෙන සිටිනවා සමහර විටක දුටුවට කමක් නෑ, බැලුවට කමක් නෑ යනුවෙන්. දැන් කවුරු හෝ සඳහන් කළොත්, ‘ඔබ මගේ ළඟ ඉන්නකම් මට පාලුවක්

නැහැ. භාවනාවක් කරන්න පුළුවන්” එසේ භාවනාවක් වෙනවද? නැහැ. එය භාවනාවක් වෙන්නේ නැහැ. මේ සඳහන් කළේ සරලව තේරුම් ගන්න දරුවෝ වුනත් එහෙමයි. දරුවෝ ළඟක ඉන්නවා නම් භාවනා කරන්න පුළුවන්. මෙතැනදී අවබෝධයෙන් දකින්න. දරුවෝ ළඟ සිටියට වරදක් නැහැ. නමුත් උපාදානය කරගන්නේ නැතිවයි සිටිය යුත්තේ. අපට මේ මාර්ගයේ යන්න පුළුවන් වන්නේ සරලව මේවා පිළිබඳව අවබෝධයක් තිබුණොත් පමණයි.

අකුසල වෛතසික 14 කී. එනම්,

1. මෝහය	8. දෝසය
2. අහිරිකය	9. ඉස්සරිය
3. අනොත්තප්ප	10. මච්ඡරිය
4. උද්ධච්චය	11. කුක්කුච්චය
5. ලෝභය	12. ටීනය
6. දිට්ඨිය	13. මිද්ධය
7. මානය	14. විචිකිච්ඡාව

මෝහය :- අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ පිළිබඳව ඇති අනවබෝධය.

‘අහිරික’ හිරි යනු පාපයට ඇති ලජ්ජාවයි. ‘අහිරික’ යනු ලජ්ජාවක් නැත යන අර්ථයයි. ලජ්ජාව නැති නිසා කෙනෙකුට නොපෙනෙන තැනකට වෙලා වැරදි කරන්න පුළුවනි. බොහෝ වෙලාවට දෙමව්පියෝ දරුවන්ට කියන්නේ ලජ්ජා බය ඇතිව හැදෙන්න කියලා. ගෙදරදී මොනවා කළත් කමක් නැහැ. පිටතදී ලජ්ජා බය ඇතිව හැසිරෙන්න යනුවෙනි. නමුත් ඒ ලජ්ජා බය ගැන නොවේ මේ සඳහන් කරන්නේ. අධ්‍යාත්මික වශයෙන් ඇතිවන අහිරික පිළිබඳවයි.

අහිරික අකුසල වෛතසිකයක් වන්නේ අධ්‍යාත්මික ලජ්ජාව නැහැ යන අදහසයි. එය අකුසල වෛතසිකයක්. කාටවත් නොපෙනෙන්න හිතේ ඇති වුණෙත් වෛතසිකයක්, ලජ්ජාවක් නැති කමක් (අහිරික) එය අකුසල වෛතසිකයක් වෙනවා. ඒ නිසයි සඳහන් කරන්නේ ආයඪී නිෂ්ශබ්දතාවයට පත්වෙන්න යනුවෙන්,

‘අරියෝවාතුණ්හිභාවෙහි’ නැත්නම් වෛතසිකයකින් හෝ අකුසලයකට හසුවෙන්න පුළුවන්. වෙනයම් දෙයක් ගැන සිතමින් නිෂ්ශබ්දව සිටින්නට පුළුවනි. භාවනාවක් කරන විට ඇලෙන දෙයක් ගැන සිත සිතා කාලය ගත කළොත් සිතේ හටගන්නේ අකුසල වෛතසිකයක්. ඒනිසා වෛතසිකයන් ගැන අවදියෙන් සිටිය යුතුය.

අනුත්තප්ප යනු පාපයට බියක් නැහැ යන අදහසයි. උද්ධච්ච (විසිරුණු ස්වභාවය) ලෝභ, දිට්ඨි (මගේ, මමය, ස්ථිර ආත්මයක් යනුවෙන් අල්ලා ගැනීම) මාන, දෝෂ (තරඟව), ඉස්සා (ඊෂ්ඨාව) මච්ඡරිය (මසුරු බව) කුක්කුච්ඡ (සැකය) ධර්මය සෙවීමේ අදහසින් සැකයක් ඇති වේ නම් එය පාපයක් වන්නේ නැහැ. අල්ලා ගැනීම උපාදානයක්. ඒ උපාදානය දුක පිණිස බව මම දන්නවා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේගේ දේශනා ඔස්සේ අහන්න පුළුවනි. මම එය අත්හරින්නේ කොහොමද? එසේ සිතන විට අකුසල වෛතසිකයක් වන්නේ නැහැ. හේතුව නම් ඒ සිතට මූලික වී තිබෙන්නේ ධර්මය සොයාගෙන යෑමේ අදහසයි. එසේ නැතිව අප සිතුවොත් එය නම් වෙන්න බැහැ, එය එසේ වන්නේ නැහැ, මගේ මේ ආශාව, මේ ගැටීම’ ආදී ඒ අරමුණින් පටන් ගත්තොත් එය සැකයක්. එය අකුසල වෛතසිකයක් වෙනවා.

නැත්නම් ධර්මය සොයාගෙන යනවිට, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර දකින ප්‍රශ්ණය සිතේ ඇතිවන ගැටළුව සැකයක් වුවත් එය අකුසල වෛතසිකයක් වන්නේ නැහැ. ටීන යනු සිතේ ඇතිවන නිදිමත ස්වභාවය. මිද්ධ, එනම් මලානික ස්වභාවයයි, අලසකමයි. ඉතාම කම්මැලි ස්වභාවය ටීනමිද්ධය ලෙසයි විග්‍රහ කළේ. අපට මෙය සාමාන්‍ය දෙයක් වුවත් ධර්ම මාර්ගයේදී අකුසල වෛතසිකයක් වෙනවා. විචිකිච්ඡාව යනු බුද්ධාදී අටතැන්හි ඇති සැකයයි. එනම්,

- ★ බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සැකය
- ★ ධර්ම රත්නය කෙරෙහි සැකය
- ★ සංඝ රත්නය කෙරෙහි සැකය
- ★ ත්‍රිශික්ෂා කෙරෙහි සැකය
- ★ අතීත භාවය කෙරෙහි සැකය
- ★ අනාගත භාවය කෙරෙහි සැකය

- ★ අතීත, අනාගත හව දෙක කෙරෙහි සැකය
- ★ පටිච්ච සමුප්පාදය කෙරෙහි සැකය

මේ වෛතසික දහතරම යෙදෙන්නේ අකුසල සිත්වල. සිතක් නැතිව වෛතසිකයක් හටගන්නේ නැහැ. සිත සමගින් වෛතසිකය හටගන්නා සේම සිත නැතිවන විට වෛතසිකය නැතිවෙලා යනවා.

මිලඟට සෝභන වෛතසික 25 ක් තිබෙනවා. මේවා කුසල් වෛතසිකයි. මෙහි වැදගත් කම එයයි. මෙය මතකයේ තබාගත්විට, අරමුණ දැනගෙන ම කටයුතු කරන විට අංගසම්පූර්ණ කුසලයක් බවට පත්වෙනවා. දැන අවබෝධයෙන් යුක්තව, යම්දෙයක් සිදුකරන විට ඒ කුසලය දියුණු වුණාම ඵලය මහත්ඵල වෙනවා. එය ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධියට හේතු වෙනවා. ආනිසංසය, මහානිසංසයයි. ඒනිසා මේ අකුසල වෛතසික 14 ගැනත්, ශෝභන වෛතසික 25 ගැනත් මනා අවබෝධයක් තිබිය යුතුයි.

ශෝභන වෛතසික විසිපහයි (25) එනම්,

1. සද්ධා
2. සති (සිහිය)
3. හිරි (පාපයට ලජ්ජාව)
4. ඔත්තප්ප (බිය)
5. අලෝභ (ලෝභ නැතිකම)
6. අදෝෂ (තරහ නැති බව)
7. තත්‍රමජ්ඣාත්තතා (මැදහත් බව)
8. කාය පස්සද්ධි (වෛතසිකයන්හි සන්සිද්ධි, නිවීම)
9. චිත්ත පස්සද්ධි (සිතෙහි සන්සිද්ධි, නිවීම)
10. කාය ලහුතා (වෛතසිකයන්හි සැහැල්ලු බව)
11. චිත්ත ලහුතා (සිතෙහි සැහැල්ලු බව)
12. කාය මුදුතා (වෛතසිකයන්හි මෘදු බව)
13. චිත්ත මුදුතා (සිතෙහි මෘදු බව)
14. කායකම්මඤ්ඤතා (වෛතසිකයන්හි කර්මණ්‍ය බව/ක්‍රියාවට නමුණු බව)
15. චිත්ත කම්මඤ්ඤතා (සිතෙහි කර්මණ්‍ය බව)
16. කාය පාගුඤ්ඤතා (වෛතසිකයන්හි ප්‍රගුණ්‍යය)
17. චිත්ත පාගුඤ්ඤතා (සිතෙහි ප්‍රගුණ්‍යය)

18. කාය උජ්ජුකතා (වෛතසිකයන්හි සෘජු බව)
19. චිත්ත උජ්ජුකතා (සිතෙහි සෘජු බව)
20. සම්මා වාචා (යහපත් වචන)
21. සම්මා කම්මන්ත (යහපත් ක්‍රියා)
22. සම්මා ආජීව (යහපත් දිවි පැවැත්ම)
23. කරුණා (දුක් විඳින අයකු දුටු විට සිතේ ඇතිවන අනුකම්පාව)
24. මුදිතා (සුව විඳින්නකු දුටු විට සිතේ උපදින සතුට)
25. ප්‍රඥා (අනිත්‍යාදි ලක්ෂණ තකු ආකාරයෙන් දැන ගැනීමයි.)

භාවනාවේදී තත්‍රමජ්ඣාත්තතාව (මැදහත් බව) ඉතාම හොඳ තැනක්. භාවනාවේදී අධිමොක්ඛය යම් විටෙක වඩාත්ම ශ්‍රද්ධාවේ ඇලෙනවා. එක නිකාන්තියක් වෙනවා. නිකාන්තිය යනු විදර්ශනාවේදී තෘෂ්ණාව ලෙසින් අල්ලා ගන්නවා. අධිමොක්ඛයේදී බලවත් ලෙස ඇලෙනවා. එය ප්‍රතිවිරුද්ධ වෛතසිකයක්. මෙතනදී තත්‍රමජ්ඣාත්ත (මැදහත් බව) වැදගත් වන්නේ එවිටයි, ඉදිරියට යාමට පුළුවන්. ශ්‍රද්ධාව වැඩි වුණොත්, ප්‍රඥාව නැති වුණොත් ඒ පුද්ගලයා අමූලික ශ්‍රද්ධාවට පැමිණෙනවා. ප්‍රඥාව ඇතිවී ශ්‍රද්ධාව අඩු වුණොත් ඒ අය කපටි කෙරාටික වෙනවා. යමක් පූජා කළත්, නැවතත් ඒ පිළිබඳව විමසනවා, එයට සිදුවූයේ කුමක්ද යන්න. නමුත් ශ්‍රද්ධාවෙන් පූජා කළ කෙනෙක් නම් ඒ පිළිබඳව සොයන්නේ නැහැ. ඒ නිසයි ශ්‍රද්ධාවයි, ප්‍රඥාවයි දෙකම තිබෙන්න ඕන. මැදහත් බව (තත්‍රමජ්ඣාත්තතාව) තිබිය යුතුයි.

දැඩි ආශාව, රාගය ඇතිවිට තරහව ඇති වුණාම මොනතරම් ශරීරයට බරක් ද කියා දැනෙනවා ඇති. ඒ අකුසල වෛතසික ධර්මවල බරයි. තරහව ඇති වුණාම ඔළුවට අත ගසාගෙන වාඩිවෙන්නේ. එය ඔළුවට මහා බරක්. රාග, ද්වේෂ තුනී වන විට, ඉවත් වන විට 'කාය ලහුතා', කය සැහැල්ලු වෙන්න පටන් ගන්නවා. 'කාය මුදුතා' වෛතසික ධර්ම මෘදු වෙන්න පටන් ගන්නවා. ඒ කියන්නේ ඉන්ද්‍රියයන් දර දඩු නැහැ.

ඇසෙන් දකින රූපයට ඇස මෘදු වුණාම දකින්නේ අම්මා කෙනෙක් ලෙසිනුයි. එසේ නැතිනම් සොහොයුරියක්, දුවක් ආකාරයටයි. තාත්තා කෙනෙක්, සොහොයුරෙක්, පුතෙක් ආකාරයෙන්

දකිනවා. ඇස රළු නම් එක්වරම දකින්නේ රාගයෙන්. මෙතැනදී ඇසෙහි මාදුබව, රළු බව යනු ස්පර්ශයේදී දැනෙන මාදු, රළු බව නොවේ. කෙලෙස් වල මාදු, රළු බවයි. කාය මුදුනා, චිත්ත මුදුනා යනුවෙන් සඳහන් කළේ මේ වෛතසික ධර්ම සිතයි දෙකම මාදු වන බවයි. සැබැවින්ම මේ සමාජය ඔස්සේ අපට ඇති විය යුතු දේවල් සෝබන වෛතසිකයන්ය.

කුසල පක්ෂය වැඩෙන්න ඕනෑ. එය වැඩුණොත් කාය කම්මඤ්ඤතා, චිත්ත කම්මඤ්ඤතා දියුණු වෙනවා. කාය කම්මඤ්ඤතා යනු කයෙන් කරන ක්‍රියාව කුසලයට ඔරොත්තු දෙනවා. ඒ කුසලයට වෛතසිකත් කැමතියි. සිතත් කැමතියි.

කාය පාශුඤ්ඤතා, චිත්ත පාශුඤ්ඤතා යනුවෙන් සඳහන් කරන්නේ කුසලයට හුරු බවයි. පුහුණුවක් තිබෙන බවයි. ඇසින් දකින්නේ, සිතට අරමුණු වන්නේ කුසලයට බර වුණු යොමුවුණු දේවල්මයි.

කාය උප්ප්ප්කතා, චිත්ත උප්ප්ප්කතා යනු වෛතසික ධර්මවල සෘජු බව, සිතෙහි සෘජු බව. එනම් අකුසලයෙන් බැහැර වී කුසල් අරමුණෙහි සෘජු බව. සංසරන්නය වන්දනා කිරීමේදී 'උප්පට්ඨපන්න' යනුවෙන් අදහස් කරන්නේ ඒ අදහසයි. සෘජු යනු කුසලයෙහි සෘජු බවයි. කුමන කරුණක් නිසාවත් අකුසල් කරන්නේ නැහැ. ඒ අදහස තව පැහැදිලි කළොත්, 'ඔබ මොනවා කිව්වත් මම ඒ වැරද්ද කරන්නේ නැහැ' ස්වාමී - බිරිඳ වුණත් දෙමව්පියෝ - දරුවෝ වුනත් මොනතරම් වුණත් මම ඒ වැරද්ද කිරීම පාපයක්, අකුසල වේතනාවක්.

මිලඟට සම්මා වාචා (යහපත් වචන) යහපත් වචන යනුවෙන් හැඳින්වූයේ බොරු නොකීම, කේලාම් නොකීම, පරුෂ වචන නොකීම, සම්ඵප්පලාප නැති බව.

සම්මා කම්මන්ත යනු යහපත් වූ ක්‍රියාවයි. ප්‍රාණඝාත, අදත්තාදන, කාමමිථ්‍යාවාර යන මේ තුන් ආකාරයෙන් වැළකීම සම්මා කම්මන්තයි. මෙහිදී ඇසෙන් රූප තණ්හාවට හසුවීමෙන් කාම මිථ්‍යාවාරය සියුම්ව යෙදෙන්න පුළුවනි. භාවනාවේදී ගැඹුරින් සඳහන්

කරනවා, කෙනෙක් දෙස අරමුණු කිරීමෙන් රූප තණ්හාවෙන් කාමයට බැඳෙන්න පුළුවනි. කෙනෙක් දෙස දැකීමෙන් (රූපයෙන්) පමණක් නොව ඇසීමෙන් (ශබ්දයෙන්) වුණත් එයට තණ්හාවෙන්, රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා යන කාම මිථ්‍යාවාරයට හසුවෙන්න පුළුවනි. ඒ අකුසලය සම්පූර්ණ වන්නේ ස්පර්ශයෙන් එකතු වීමෙන්. ඇස, කණ, ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් සියුම්ව පිළිලයන් හටගන්නවා. ඒවා කාමමිථ්‍යාවාරයේ කොටස් වලට එකතු වෙනවා.

සෝබන වෛතසික වල මුල් කොටස් වල සඳහන් කළ කාය කම්මඤ්ඤතා, චිත්ත කම්මඤ්ඤතා, එනම් කුසලයට හුරුබව, කුසලයට පුහුණුවක් තිබෙනවා. ඒනිසා කාමමිථ්‍යාවාරයට හේතුවන ඇස, කණ ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් අකුසල් හටගන්නේ නැහැ. පියකෙනෙක්, සොහොයුරෙක්, පුතණු කෙනෙක්, අම්මා කෙනෙක්, සොහොයුරියක්, දුවක් ආදී ලෙසිනුයි දකින්නේ. 'මාතුමත්තසු මාතු චිත්තං උපට්ඨපේඨ' මේ ආකාරයට කාය කම්මඤ්ඤතා, චිත්ත කම්මඤ්ඤතා ආදියට හුරුවූ වට කුසලයට නැඹුරු වූ සිතයි පවතින්නේ. එතැන රාග, දෝෂ, මෝහ නැහැ. සොයුරියක් ලෙසින් 'හගිනි' යන අර්ථයෙන්ම රාග, දෝෂ, මෝහ ආදිය හටගන්නේ නැහැ. 'ධීතු මත්තිසු ධීතුවිත්තං උපට්ඨපේඨ' ධීතු කියන වචනයේ අර්ථයෙන් දුවක්, (දරුවන් / දුවෙක් පුතෙක් ලෙස සිතන සිත පිහිටුවීමයි) පියෙක්, සොහොයුරෙක්, පුතෙක් වෙනුවෙන් ඒ අදහසම ඇති කරගන්න පුළුවන්.

භායානකම දේ නම් සුත්‍ර දේශනාවන්හි සඳහන් වන ඉන්ටී බන්ධන, පුරුෂ බන්ධන (මෙය ඔබේ සිංහල වචනයෙන් නම් ගින්නදරයි, පුළුනුයි වගේ) නිමිත්තෙන් විපතට පත්වෙන්න පුළුවන්. සුත්‍ර දේශනාවලට අනුව පුරුෂයාගේ සිත් බඳින ආකාර සඳහන් වෙනවා. වාචිවීමත් සිත් බඳිනවා. සිටගෙන සිටීමත් සිත් බඳිනවා. ගමන් කිරීමත් සිත් බඳිනවා. කථා කිරීමත් සිත් බඳිනවා. මේ සියල්ල ම සිත බඳිනවා. සතිය නැති, හිරි ඔතප් නැති මේ ධර්ම මාර්ගයට පැමිණි නැති අය ඒ දෙයට හසුවෙනවා. ඒනිසා ඉන්ටී බන්ධන, පුරුෂ බන්ධන සුත්‍ර දෙකෙහිදීම සඳහන් වෙනවා, මේවා බලවත් කෙලෙස්. බෝධිසත්වයන් පවා අවසානයේදී මේ කෙලෙස් වලට හසුවුණා. (මුදු ලක්කණා ජාතකය) බෝධිසත්වයන් වහන්සේ කැලයේ සිට අභිඤ්ඤ උපදවා

පැමිණියේ සෘද්ධි බලයෙන්. නමුත් යන්න වුණේ දෙපයින්. හේතුව නම් දේවියකට සිත බැඳීමෙන් අවසානයේදී රජතුමා ඔහුට දේවිය පවරා දුන්නා. මහා කෙලෙස් ගොඩකටයි හසු වුණේ. ධ්‍යාන, අභිඤ්ඤ උපදවා සෘද්ධියෙන් පැමිණි බෝධිසත්වයන් සියුම්ව මේ කෙලෙස් වලට හසු වුණා නම් අප මොනතරම් බලවත්ව සිතිය උපදවන්න ඕනෑදැයි තේරුම් ගන්නට පුළුවනි.

සම්මා කම්මන්ත හිදී ප්‍රාණසාතය, අදත්තාදන, කාමමිථ්‍යාවාර, ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගේ බැලීමෙන්, ඇසීමෙන් පවා සියුම් ලෙස හටගන්නා බීජය වැඩෙන්න පුළුවනි. ස්පර්ශයෙන් තමා සම්පූර්ණ වන්නේ. රූප තණ්හා, ශබ්ද තණ්හා ලෙසින් හටගන්න පුළුවනි.

සම්මා ආජීව - යහපත් දිවි පැවැත්ම.

ප්‍රඥ - අනිත්‍යාදි ලෙස දැනගැනීම. මෙතැනදී ප්‍රඥ යනුවෙන් සඳහන් කරන්නේ 'උදයත්ථ ගාමිණි ප්‍රඥ' වයි. සංස්කාරවල හටගැනීම සහ නැතිවීම පිළිබඳවයි. නව මහා විදර්ශනා ඥානයන් දියුණු කරගෙන නිවනට මෙම ප්‍රඥව මෙහෙයවිය හැකිය.

නව මහා විදර්ශනා ඥාණ.

1. උදයව්‍යය ඥානය (සංස්කාරයන්ගේ ඉපදීම හා බිඳීම)
2. හංග ඥානය (සංස්කාරයන්ගේ බිඳීම)
3. හයතුපට්ඨාන ඥානය (සංස්කාරයන්හි බිය විය යුතු බව වැටහීම)
4. ආදීනව ඥානය (සංස්කාරයන්හි දෝෂ දක්නා බව)
5. නිබ්බිද ඥානය (සංස්කාරයන්හි කළකිරීම)
6. මුඤ්චිතුකමානා ඥානය (සංස්කාරයන්ගෙන් මිඳෙන්නට කැමතිවීම)
7. පටිසංඛානුපස්සනා ඥානය (අනිත්‍යාදි වහයෙන් සංස්කාරයන් පරීක්ෂා කිරීම)
8. සංඛාරූපෙක්ඛා ඥානය (සංස්කාරයන් කෙරේ ඇලීමක් හෝ හීනියක් නොකොට මධ්‍යස්ථවීම් උපදන නුවන)
9. ගෝත්‍රභූ ඥානය (සව්වානුලෝමක ඥානය ලැබූ අයට නිර්වාණය අරමුණුවෙමින් උපදනා නුවණ)

කාමාදී අකුසල ධර්මයන් බැහැර කරගන්නා ස්වභාවයෙන් අපේ මනස සකස් විය යුතුයි යන අවබෝධය ඇති කරගත යුතුයි. පටිභාග නිමිත්තට පත්වන්නත් අප යම් වූ අරමුණක සිතිය මනාකොට පුරුදු කිරීමට නම් ශීලයේ පිහිටා මනාකොට සිතිය පුරුදු කළ යුතුයි. අකුසල වෛතසික මොනවාද, ශෝභන වෛතසික මොනවාද කියා අවබෝධ කරගත් විට අපේ සිත කොතැනද යන්න අපට තේරුම් ගන්න පුළුවනි. එවිට අපට පහසුවෙන්ම අකුසල වෛතසික බැහැර කරගන්න පුළුවනි. මෙතැනට ළඟාවෙන්න අවශ්‍යයි.

ගෘහස්ථ ජීවිතයේ සම්බන්ධතා ඇතිවීම මොනතරම් දුක් ගොඩවල්ද? ධර්ම මාර්ගය සමග විග්‍රහ කර බලද්දී මොනතරම් නිවීමක් සැනසිල්ලක් තිබෙන බව අපට දැනෙනවා. ධ්‍යාන අවස්ථාවට එතෙක් සිත් සකස් කරගන්නා ආකාරයයි පැහැදිලි කළෙමු. ඉන් අනතුරුව නිවන් මගේ ප්‍රඥවද කෙටියෙන් දැක්වීමු.

ධ්‍යාන උපදවාගෙන කෙලෙස් ප්‍රභාණයට මාර්ගය සකසා ගන්නේ කෙසේද යන්න අප පැහැදිලි කර ගනිමු. විශේෂයෙන්ම මේ අකුසල වෛතසික 14 ත් සෝබන වෛතසික 25 ත් මතකයේ තබා ගත යුතුයි. ඔබ කුමන තරාතිරමක, කුමන අංශයක සිටියත්, වෛද්‍යවරයෙක්, වෛද්‍යවරියක්, ඉංජිනේරුවෙක්, ඉංජිනේරුවරියක්, ව්‍යාපාර කරන කෙනෙක් වුවත් කවුරුත් හෝ කෙනෙක් වුණත් මේ සිත ගැන වෛතසික පිළිබඳ අවධියෙන් සිටීම ලොකු සුවයක්, නිවීමක්, අස්වැසිල්ලක් අපට ලැබෙනවා. හේතුව සියල්ල හැරද අප යා යුතු වෙනවා. වෛතසික ගන්නා, අරමුණු ගන්නා වූ සියල්ල හැරද යන්න වෙනවා. ඒ නිසා අකුසල උපද්දව ගන්නවට වඩා අත්හැරීම තුළ මේ ගැන අවධියෙන් සිටියොත් අත්හැරීම පහසුවෙන් සිදුවෙනවා.

මෙම අවබෝධයෙන් ධ්‍යාන මාර්ගයද සකස් කරගෙන උතුම් වූ චතුරායඝී සත්‍ය අවබෝධයම වේවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

සුකර පෝතිකාවගේ කතා වස්තුව

නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස
නමෝ තස්ස භගවතො අරහතො සම්මා සම්බුද්ධස්ස

යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්භෙ
ඡන්තොපි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනුභතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛමිදං පුනප්පුනං ති.

යම්සේ අනතුරට පත් නොවී, ශක්තිමත්ව තිබෙන විට කපා දමනු ලැබූ ගස නැවත පැළවේද, එසේම මුල් බැසගත් තෘෂ්ණාව නොනැසූ කල්හි මේ සංසාර දුක නැවත නැවත උපදී.

උතුම් බුදු රුවන, සදහම් රුවන, ආර්ය මභ සඟ රුවන, තුනුරුවන් සතු අනන්ත අසිරිමත් වූ ගුණ බෙලෙන් පින්වතුන් හැමදෙනාටම ජීවිත ගමනේ හැම සැනසිල්ලක්ම, යහපතක්ම, අභිවාද්ධියක්ම වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. පළමුකොටම පුර්වනා කරනවා.

පින්වතුනේ, ජීවිත ගමනේ අපි කවුරුත් සොයාගෙන යන්නේ මානසික සන්තෘෂ්ඨියයි. සැනසිල්ලයි. ඒ මානසික සතුට, සැනසිල්ල ලෞකික වශයෙනුත්, ලෝකෝත්තර වශයෙනුත් අපි බලාපොරොත්තු වෙනවා. ලෞකික සැනසිල්ල ලබාගැනීමට සීලයේ පිහිටා, සමාධිය දියුණු කරගෙන, භාවනාවෙන් මාර්ගය සකසා ගත හැකියි.

පින්වතුනේ, ඒ ලෞකික සැනසීම ලැබීම සඳහා අනිච්ච. දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර, තමන්ගේ ජීවිතය ගැන මනසිකාරය කිරීමෙන්, භාවනාමය කුසලය ඔස්සේ, සමාධිය දියුණු කරගෙන, ප්‍රඥ අවබෝධයෙන් පරමාර්ථ ධර්මය දැක ලෝකෝත්තර සැනසීමක් ලබාගත හැකියි.

කාරුණික වූ පින්වතුනි, අප විසින් මේ දේශනාව සඳහා මාතෘකා කරගන්නට බලාපොරොත්තු වූයේ ධම්මපදයේ තණ්හා වග්ගයට අයත් පස්වෙනි ගාථා රත්නයයි.

යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්භෙ
ඡන්තොපි රුක්ඛො පුනරෙව රුහති
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනුභතෙ
නිබ්බත්තති දුක්ඛමිදං පුනප්පුනං

යම් ගසක මූල සම්පූර්ණයෙන්ම කපා සිද ඉවත් කළේ නැතිනම්, ඒ ගසේ අතු කපා ඉවත් කළත්, ඒ ගස නැවතත් පැළවෙනවා. ඒ ගස නැවත නැවතත් හටගන්නවා.

තෘෂ්ණාවත් ඒ වගෙයි. මේ තෘෂ්ණාව මූලිත්ම උගුලා, උපුටා දැමුවේ නැතිනම්, සත්ත්වයෝ නැවත නැවතත් මේ සංසාර ගමනේ උපද්දවලා, දුක් දෙමින් සංසාරයේ අරගෙන යනවා. කැඳවාගෙන යනවා. ධම්ම පදයේ තණ්හා වග්ගයට අයත් මේ ගාථා රත්නය ඔස්සේ, පින්වත් ඔබ අප හැම කෙනෙකුටම දෙලොව ජීවිතයේ සැනසිල්ල පිණිස හේතුවන උතුම් ධර්ම අවවාදයක් ලබාගන්නට පුළුවනි.

ඒ ධර්ම අවවාදය ලබනවා පමණක් නොවෙයි එය පිළිවෙත් මාර්ගය ඔස්සේ, ප්‍රතිචේදිය තුළින් අපි ධර්ම අවබෝධය ලැබුවොත්, අර දෙලොව ජීවිතයේම සොයා යන සැනසීම අපට ලබන්නට පුළුවනි. මේ සැනසිල්ල, සැපත කියන වචනයේදී අග්‍රාතවත් පෘථග්ජන සිත්වලට එකවිටම ඉලක්ක වන්නේ ධනයක්, මිල මුදලක්, ගේ - දෙර, මුතු - මැණික්, ඇඳුම් - පැළඳුම්, තනතුරු, උගත්කම්, කීර්ති සම්මාන, යසස් වැනි දෙයින් මේ ලැයිස්තුව දීර්ඝව සඳහන් කළොත්, මේ දේවලයි සතුටක්, සැපතක් ලෙස බොහෝවිට සිත් තුළට දැනෙන්නේ.

එහෙත් ඔබට මතක තිබෙන තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අසිරිමත් වූ දේශනාව ටික ටිකවත් මෙතෙහි කරන්න. අනිත්‍ය වූ ලෝකයක් තුළ අතට ගත් හැම දෙයක්ම අත්හැරී යනවා. මේ සිත මුල්වී, ඇස ආදී ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් රූප ආදී අරමුණු ගෙන, ඒවා කෙරෙහි තමාගේ සිත ප්‍රිය ස්වභාවයෙන් බැඳුණොත්, ඇලුණොත්, ඒවා උපාදානය කරගැනීමයි සැපත කියා දැන් සිතන්නේ. ඒවගේම ඒවා උපාදානය කරගෙන (සිතෙන් දැඩිව අල්ලාගෙන) ටික ටිකවත් රැකගැනීමයි සැනසිල්ල කියා හිතන්නේ.

පින්වතුනේ, හිස් මුදුනේ පටන් පාදන්තය දක්වාම ගලපා බැලුවොත් කෙස් ගසක, රෝම කුපයක, දතක, නිය කැබැල්ලක, සම් කැබැල්ලක, සම් සිවියක තරම්වත් සැබෑ අයිතියක් අපට නැහැ. එබඳු ජීවිතයක් පවත්වාගෙන ඔය මුලින් සඳහන් කල මුතු මැණික්, ධන - ධාන්‍ය, ගහ - කොළ, මිල මුදල්, ඇඳුම්, පැළඳුම්, තනතුරු සම්මාන, ආදී ඒ සියලුම දේ ස්ථිර වන්නේ කෙසේද? සදකාලික වන්නේ කෙසේද? සම්මුතිය තුළ, සීලයේ පිහිටා නිවැරදි ආකාරයෙන් ඒවා ලබා තමාගේ සැනසීමත්, අන් අයගේ යහපතත් පිණිස, ඒවා පරිහරණය කළාට වරදක් නැහැ. කෙසේ වෙතත් ඒ සියල්ලම තාවකාලිකයි.

පින්වතුන්ලා හැමදෙනාටම දීර්ඝායුෂ ප්‍රාර්ථනා කරනවා. ජීවිත ගමනේ අවසන් රැය ජීවිතයට කවදා ළංවේය කියා අනුශාසනා කරන්නේ කෙසේද? ඕනෑම රැයක් අවසන් රැය වගේම, ඕනෑම හිරු උදාවක් ඕනෑම ජීවිතයකට අවසන් හිරු උදාව වෙන්නට පුළුවන්. අන්න ඒ බව නුවණින් දැක සිහිපත් කර ධර්මානුකූල ජීවිතයක් පවත්වා ගනිමින් ලෞකික සන්තුෂ්ඨිය දෙස බලන්න. ඒකයි ලෞකික සැපත. එහෙත් ඒ සැපත ඔබ හැබෑවටම අවබෝධයෙන් ලබන්නට නම් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අමා දහම පිළිබඳ අවබෝධයක් තිබෙන්නට ඕන.

නැවතත් මෙතෙහි කළොත්, මමවත් මට හිමි නැති ලෝකයක් තුළ අතට අහුවෙන දේ අත්හැරීලා යාවි. සැප සැප කියා අතට මිටි මොළුවගන්න දේවල් අල්ලාගැනීමට හැදූ ඇඟිලිවල ඇඟිලි කරුවක්වත් මට අයිති නැහැ. පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ යන සතර මහා ධාතු කොටස් විසිරී යන විට, ආයු ශක්තියත්, කර්ම ශක්තියත්

අවසන් වුනොත්, විඤ්ඤුණය බැහැර වෙයි. එනිසා එකතු කර ගත් දේ පමණක් නොවෙයි, ඇඟිල්ලක, රෝම කුපයක, නිය කැබැල්ලක, සම් කැබැල්ලක සිවියක තරම්වත් අයිතියක් නැහැ නේද කියලා පැහැදිලියි.

එමනිසා ධර්මානුකූල ජීවිතයක සීලයේ පිහිටා, ඒ ලෞකික සම්පත් පරිහරණය කරන්න. අර ධර්මානුකූල කියන අදහස මතුකර ගන්න. සිත, කය, වචනය යන තුන්දෙර සංවර කර ගැනීමට සුවර්තවත් කියන අදහස මතු කරගන්න. තුන් ලොවක් සැනසූ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ අමා දහම පිළිබඳව ටික ටිකවත් ප්‍රතිවේධයට (අවබෝධයට) පැමිණෙන්න කියායි ඔබට ආරාධනය කරන්නේ. එවිට හැබෑවට සැනසිල්ලක්, සන්තෘෂ්ඨියක් ඔබට ලබන්නට පුළුවනි. එසේ නැතිනම් ඒ කිසිදු වස්තුවකින් මෙලොව වශයෙන් හෝ ඔබට සැපතක් නැතිවෙයි. කසී සඵ පොරවාගෙන සිටියත් අනිච්ච. දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර, ජීවිතය ගැන අවබෝධයෙන් විදර්ශනා නුවණින් දැකගැනීමට බැරිනම් ඒ පොරවාගෙන සිටි කසී සඵත් ටික දවසකින් එපා වී අළුත් ඇඳුමකට සිත ඇදී යාවි. අළුත් පෙනුමක් කියා කියාවි. අභාවිත මේ සිත කිසිදිනෙක සැනසෙන්නේ නැහැ. ඉන් අනතුරුව සැමදා දුකිනුයි පසුවන්නේ.

මට දැන් මෙය එපා. මට අළුත් පෙනුමක් ඕන. අළුත් හඬක් ඕන. අළුත් ආඝ්‍රාණයක් ඕන. අළුත් ස්පර්ශයක් ඕන. අළුත් සිතුවිල්ලක් ඕන. මේ ආදී වශයෙන් ජීවිතය පුරාම ඇඳුම් පැළඳුම්, තනතුරු, මිල මුදල් ආදී සියල්ලම ළඟ තබාගෙන සැප සැප කියා සිටියත් හිතට සැනසිල්ලක් නැතිනම් කුමටද? ඒ දේවල් ගැන කියා කියා හඬමින් වැළපෙමින් දුක්වෙන ජීවිතයක් ගතකරන්න වේවි. එනිසා ඔය සියල්ලම සැපයට හරවා ගැනීමට නම් බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ පරමාර්ථ ධර්මය පිළිබඳ අවබෝධය අවශ්‍යයි.

දරුවන් නිවැරදිව, කීකරු, ගුණවත්ත අය ලෙස හද සැනසෙන්න. එහෙත් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර අජීඤ්ඤා (තමා කෙරෙන්) බහිද්ධ (බාහිර වශයෙන්) දැක ගැනීමට බැරි වුණොත් උසස් අධ්‍යාපනයකට හෝ විවාහයට හෝ ආයු ශක්තිය, කර්ම ශක්තිය අවසන් වී ජීවිතය කෙළවරකදී හෝ ළයේ අත් ගසාගෙන

හඬන්නට වෙයි. මොනතරම් දුක්බ දෙමනස්සයකට පත්වෙයිද? එනිසා මේ පරමාර්ථ ධර්මය ඔස්සේ අවබෝධයක් ලැබීමෙන් ලෞකික වශයෙන් ඔබට සැනසිල්ල ලබන්න පුළුවනි. එවිට නිතැතින්ම ලෝකෝත්තර සමාධිය දියුණු කරගෙන ඒ සැනසිල්ල ලබන්නටත් පුළුවනි.

අන්න ඒ දෙලොව ජීවිතයේ සැනසිල්ල පිණිස හේතුවන උතුම් වූ ධර්ම කොට්ඨාශයකුයි මේ උතුම් ගාථා රත්නයෙන් පැහැදිලි කරන්නේ. ඒ ගාථා රත්නයේ සිංහල අදහස කවියකින්, සරලව සඳහන් කරන්නට කැමතියි.

හොඳ හැටි වැඩි ඇත්නම් යම් ගසෙක	මූල
කැපුවත් යමෙක් යලි දළලා නැගෙති	එල
නැසුවේ නොමැති නම් තණ්හා ගසේ	මූල
යලි යලි ඉපිද දුක් ගෙන දෙයි සසර	තුළ

යම් ගසෙක මුදුන් මූලම ඉදිරුවේ නැත්නම් ඒ ගසේ කොතනින් කැපුවත් ඒ ගස ලියලීමේ අවස්ථාව බොහෝදුරට තිබෙනවා. තෘෂ්ණාවක් මූලින්ම උදුරා දැමුවේ නැතිනම් ඒ තෘෂ්ණාව කොතනකින් හෝ නැවතත් මතු වෙන්නට පුළුවනි.

ඇසෙන් මතුවෙන්නට පුළුවනි. රූපයෙන් මතුවෙන්නට පුළුවනි. වක්ඛු විඤ්ඤාණයෙන් මතුවෙන්නට පුළුවනි. ස්පර්ශයෙන් මතුවෙන්නට පුළුවනි. සුඛ, දුක්ඛ, අදුක්ඛම සුඛ යන විචිම් තුන් අවස්ථාවෙන්ම මතුවෙන්නට පුළුවනි. අවසානයේ සිටින්නේ තණ්හා කියන තැනමනේ. යම් දවසක නොදැනුවත්වම ශරීරය තුළ බහුල ලෙස, බරපතල ලෙස වේදනා ගෙනදෙනවා. නැගිටින්න බැහැ. පැන් පොදක්වත් ගිලගන්න බැහැ. දැන දෙපය නවාගන්න බැහැ. මෙවිට මට මොනවා වුණා දැයි ඇලීමක් හෝ ගැටීමක් ඇතිවෙනවා. ටිකෙන් ටික රහසෙ මතු වූ ඇස - රූපය, වක්ඛු විඤ්ඤාණය, කණ - ශබ්දය, සෝත්ත විඤ්ඤාණය, නාසය - ආඝ්‍රාණය - සාණ විඤ්ඤාණය, දිව - රස - ජීවහා විඤ්ඤාණය, කය - ස්පර්ශය - කාය විඤ්ඤාණය, මනස - සිතුවිලි - මනෝ විඤ්ඤාණය නිසා (ඇලීම, ගැටීම තේරුම් ගැනීමට බැරිව) ටික ටික වැඩුණු තෘෂ්ණාව දීර්ඝ කාලයක් සතර අපායෙ දුක් විඳවීමට

උපද්දවන්න තරමට බරපතල වී මතුවන්නට පුළුවනි. ටිකෙන් ටික වැඩුණු, ශරීරය පුරා පැතිර ගිය පිළිකාවක් වගේ බරපතල ලෙස මතුවන විට ගලවා ගැනීමට බැරිතරම් අවසාන කෙළවරට ගිහින් වෙන්ට පුළුවනි. මේ නිසයි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ මහත් කරුණාවෙන් මේ උතුම් ගාථා රත්නය දේශනා කර, පරමාර්ථ ධර්මයට ළං කර ගන්නට යයි අපට ආරාධනා කරන්නේ.

මේ උතුම් ගාථා රත්නයේ තේරුම් ගැනීමට ඉතා යහපත් වූ නිදාන කථාවක් තිබෙනවා. පින්වතුන් බොහෝ දෙනෙක් ඒ නිදනය අහලා ඇති. එය නැවතත් මෙනෙහි කරන්න. ගාථා රත්නයට සම්බන්ධ කළ විට ඒ අදහස ඉතාම පහසුවෙන් අවබෝධ වේවි.

තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ රජගහ නුවර වේළවනාරාමයේ වැඩ වාසය කරනවා. දිනක් ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ හා තවත් බොහෝ හික්ෂුන් වහන්සේලා සමඟ රජගහ නුවර විථියක පිණ්ඩපාතය වැඩම කරනවා. මෙසේ ටික දුරක් වැඩම කරන විට බුදුරජාණන් වහන්සේ සිනහ පහළ කළා. උන්වහන්සේගේ මුඛය වටා ඇතිවුණු ෂඩ්වර්ණ බුද්ධ රශ්මිය දුටු ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ සිනහ පහළ කල බව අවබෝධ කරගත්තා. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නමක් සිනහ පහළ කරන්නේ උතුම් වූ පරමාර්ථ දේශනාවක් යම් කෙනෙකුට දේශනා කිරීම පිණිස බව, ධර්ම අවවාදයක් දීම පිණිස බව දන්නා ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ,

‘ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, කුමක් අරභයා සිනහ පහළ කළ සේක්ද’යි ප්‍රශ්න කළා.

‘ආනන්ද, මේ සුකර පෝතිකාව (ඊරි දෙන) ඔබ දුටුවාද? පුංචි ඊරි පැටවකු සමඟින් ලොකු ඊරි දෙනක් මේ කැතකුණු ගොඩේ අපවිත්‍ර දෑ ආහාරයට සොයනවා.’

‘ස්වාමීනි, භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මම දුටුවා.’

‘ආනන්ද, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් වුත වූ කෙනෙක් මේ තිරිසන් අපායෙ උපත ලබා ඊරි දෙනක්ව කැලි කසළ ගොඩේ අපවිත්‍ර දෑ ශරීරය

පුරාම තවරාගෙන, ආහාර සොයන හැටි බලන්න. ආනන්ද, මේ සංසාර ගමන මොනතරම් දුක්බදයකද? සංවේගය උපදවා ගත යුතු නොවේද කියා බලන්න.'

බුදුරජාණන් වහන්සේ ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේට මෙසේ අවවාද ලබා දෙමින් එහි නිදනය ද දේශනා කළහ.

කකුසද බුදුරජාණන් වහන්සේගේ කාලයේ කිකිලියක් වී ආසන ශාලාවක් ළඟ ආහාර අහුලා කමින් සිටියා. ඒ ආසන ශාලාවේ වැඩ සිටි එක් හික්ෂුන් වහන්සේ නමක් පටිඨානය සජ්ඣායනා කරමින් සිටියා. පටිඨානය, විදර්ශනාව සජ්ඣායනා කරන විට තිරිසන් වූ කිකිලියක් වුවත්, ආහාර අහුලාගෙන කමින් වුවත් ඒ සජ්ඣායනා හඬට සිත යොමු කළා. ඒ හඬට සිත යොමු කොට සිත සතුටු වූ නිසා මැරී පසු කලෙක උබ්බරී නම් රාජකුමාරිකාව ලෙස උපත ලැබුවා. තිරිසන් භවයක සිටියත්, ධර්මය කෙරෙහි ප්‍රසාදයක් ඇති කරගෙන, ඊට සිත යොමු කරගැනීම නිසා ඒ තිරිසන් ජීවිතයෙන් අත් මිදෙන්නට පුළුවන් වුණා.

බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සිහිය පිහිටුවා ගෙන බුද්ධානුස්සති භාවනාවක් වගේ 'නිව්චං බුද්ධගතා සති' නිතරම බුදු ගුණයක් අරමුණු කරන්න. බුදු ගුණයක සිහිය පවත්වාගන්න. තිරිසන් සතෙකුට හඬක් කෙරෙහි සිහිය පිහිටුවා ගෙන, ශ්‍රද්ධා ගුණය පහළ කරගෙන තිරිසන් ජීවිතයෙන් අත් මිදෙන්න හැකියාව ලැබුණා නම්, දුර්ලභව ලැබූ මනුෂ්‍ය ජීවිතයක ත්‍රිභේතුක ප්‍රතිසන්ධියක් ගැනම කල්පනා කර, සමාසක් ප්‍රඥව දියුණු කරගෙන, බුදුරජාණන් වහන්සේ කෙරෙහි සිහිය පිහිටුවා ගත්තොත් මොන තරම් ධර්ම ලාභයක් අපි හැම කෙනෙකුටම අත්කර ගැනීමට පුළුවන්ද?

උබ්බරී කියන රාජකුමාරිකාවක් ලෙසයි කිකිලිය උපත ලැබුවේ. උබ්බරී රාජකුමාරිකාව බොහෝම පින් දහම් කරගෙන සැදුහැටත් වූ ජීවිතයක් ගත කළා. දිනක් ගවර වළක (කැන කුණු තිබෙන වළක) පනුවන් දක 'පුලවක සංඥව' - පනුවන් පිළිබඳ පටිකුල සංඥව ඇති කර ගත්තා. එය පිළිකුල් භාවනාව වගේ. පනුවන් දක, මේ ශරීරයත් මේ වගේ පනුවන්ගෙන් යුක්තයි, පනුවන්ට ආකරයක්. අපවිත්‍ර වූ භාජනයක් වගේ. මැටි කළයක් තුළ පිරි පවතින අපවිත්‍ර මත රැඳී තිබෙන, එහිම

ඉපදී, එයම ආහාරයට ගෙන, එහිම මියදෙන, මේ පනුවන් වසන ආකාරයක් වගෙයි මේ ශරීරයත් කියා, ගවරවලේ සිටි පනුවන් දක, මෙනෙහි කරමින්, 'පුලවක සංඥව' පවත්වා, භාවනා කර, ධ්‍යාන උපදවා බ්‍රහ්ම ලෝකයේ ඉපදුණා. එතනින් චූත වී මේ ඊරි දෙනක් ලෙස ඉපදී සිටිනවා.

පින්වතුනේ, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ ශ්‍රී සද්ධර්මය ඇසෙන විට, සංසාර ගමන මොන තරම් හයානක දැයි පෘථග්ඡන සිතකට දැනෙන්නට පුළුවන්. උදයවාය ඥාණය, හංග ඥාණය, හයතු පටිඨාන ඥාණය, කියන තැනට නිතැතින්ම සිහිය පවත්වන්නට පුළුවන්. හිස් මුදුනේ පටන් පාදන්තය දක්වාම ගලපා බලනවිට, පඨවි, ආපෝ, තේජෝ, වායෝ (තද ගතිය, වැගිරෙන ගතිය, උෂ්ණය, වායුව) යන සතර මහා භූත ධර්ම, රූප, වේදනා, සංඥ, සංඛාර, විඤ්ඤාණ යන ස්කන්ධ පඤ්චකය ලෝකය උපාදනය කරගන්නවා. ලෝකය සමඟ පරිහරණය කරන වක්ඛු සම්ඵස්සජා, සෝත සම්ඵස්සජා, ඝාණ සම්ඵස්සජා, ජ්වහා සම්ඵස්සජා, කාය සම්ඵස්සජා, මනෝ සම්ඵස්සජා ආදි වශයෙන් ඇසට රූපය ස්පර්ශ වෙන විට, කණට ශබ්දය ස්පර්ශ වන විට, ඔබයි මමයි සඳහන් කරන්නේ ලෝකය දකිනවා කියලයි. මේ ආකාරයට අජ්ඣන්ත (තමා තුළින්) බහිද්ධ (පවුල් පරිසරය, ඥාති මිත්‍ර ආදි මේ මුළු ලෝකයම) ඉන්ද්‍රියයන්ගෙන් සම්බන්ධ වන විට මූලික වශයෙන් ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනත් මේ ශරීර කුඩුවත්, අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත යන ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත්කර දකින විට, උප්පාද, ධීති, හංග, (හටගෙන, වෙනස්වෙලා යමින්, නැතිව යනවා) දක ගන්නට පුළුවනි. උදය - වාය හංග, වශයෙන් දකින විට, වඩ වඩාත් පරමාර්ථ වශයෙන් අවබෝධයට එනවිට හයතු පටිඨාන ඥාණය ඇතිවෙනවා. සංසාර ගමන පිළිබඳ බියක් ඇතිවෙනවා. මම, මගේ, ස්ථිර සත්ත්වයෙක් - පුද්ගලයෙක්, ආත්මයක් කියා සිතා සිටියත් මෙහි කිසිවක් නැහැ. ඇත්තේ ධාතු, ස්කන්ධ, ආයතනයන්ගේ එකතුවක් පමණමයි. හට අරගෙන, බිඳී, විසිරී යනවා කියන අවබෝධයට එනවා.

තුන් ලොවක් සැනසූ තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ නමක්, අතිත සංසාර ගමනේ දුක් ස්වභාවය පිළිබඳව දේශනා කළ අවස්ථාවක් බලන්න. මුලින් සඳහන් කළ ඊරි දෙන බ්‍රහ්ම ලෝකයට ගොස් තිබෙන

කෙනෙක්. සාමාන්‍ය ඇත්තෝ නම් හිතන්නේ බඹ ලොව සැප ලැබුණොත් සියල්ලම හරි කියලයි. තට්ටු දෙක තුනක මාළිගාවක් හදගෙන, රන් රිදියෙන් කළ ඇඳක් තනාගෙන, කසි සඵ පොරවාගෙන, රාජ භෝජන ලබාගෙන, අතට පයට පරිවාර සම්පත් ඇතිව, ලෝකයේ තිබෙන සියලුම ගරු නම්බු, උගත්කම් ලබා ගතහොත් මම දිනුවා, මගේ ලෝකය සම්පූර්ණයි කියා හිතනවා.

පින්වතුනේ, ප්‍රථම ධ්‍යානය උපදවා බුන්ම ලෝකයට ගොස්, බුන්ම සැප විඳි උබ්බරි රාජකුමාරිකාව එතනින් වුන වි උපන්නේ ඊරි දෙනක් වෙලයි. නිදහසේ පියාඹා යන පක්ෂියෙක්, මොනරෙක් හෝ අභිංසකයි කියා සලකන මුවෙක් හෝ වෙලා නොවෙයි. කැන කුණු තිබෙන තැන්වල ලගින, ඒවා තවරාගෙන, ඒවාම ආහාරයට ගන්නා ඊරි දෙනක් වෙලයි කියන විට මගේ සංසාර ගමනක් මොන වගේද කියා සිතෙන්න පුළුවන්. දැන් අතට පයට පරිවාර සම්පත් අඩු නැතිව තිබෙන්න පුළුවන්. ලෞකික සම්පත් සියල්ල තිබෙන්න පුළුවන්. එහෙත් සංසාර ගමනේ මොනවා වෙන්නට පුළුවන්ද කියා නුවණින් සිතන්න. අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර විදර්ශනා නුවණින් මෙනෙහි කරන්න.

එද රජගහ නුවර විචියේදී, ආනන්ද ස්වාමීන් වහන්සේ ඇතුළු හික්ෂු සංඝයාට ඒ ඊරි දෙන පෙන්නුම් කරමින් තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ දක්වූ මේ කතාව නුවණින් තේරුම් ගන්න. සංසාර ගමන පිළිබඳව “ඒකන්ත නිබ්බදය, විරාගය, නිරෝධය. උපසමාය, අභිඤ්ඤ, සම්බෝධය, නිබ්බාණය” කියන තැනට එන්න සංසාර ගමන පිළිබඳව ධර්ම සංවේගය ඇති කරගන්න. නිබ්බදනුපස්සනාව ඇති කරගන්න. සම්මුතියට මම, මගේ කිවුවත් පරමාර්ථ වශයෙන් අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මයට යටත් කර දැක, පරමාර්ථ වශයෙන් අත්හැරීමෙන් යුතු මනසක් සකස්කර ගන්න. හටගත් සෑම දෙයක්ම නැති වෙනවා කියනා සත්‍යතාවය දැකගන්න. රාගාදී කෙලෙස්වල සමනයක් (උපසමාය) වන විට අභිඤ්ඤය - පහසුවෙන්ම අනිච්ච, දුක්ඛ, අනත්ත ත්‍රිලක්ෂණ ධර්මය පිළිබඳ වැටහීමක් ඇතිවෙන්නට පටන් ගනිවි. එහිදී ආයතී අෂ්ටාංගික මාර්ගය ඔස්සේ - චතුරාර්ය සත්‍යය දහම් අවබෝධය ඔස්සේ නිවන් පිණිස මාර්ගය සකසා ගැනීමට පුළුවන්.

මේ කතාවේ තව කොටසක් ධම්ම පද්ධි කතාවේ දක්වා තිබෙනවා. තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේ අර විචියේදීම හික්ෂු සංඝයාට,

යථාපි මූලෙ අනුපද්දවෙ දළ්භෙ
ජ්නනොපි රුක්ඛෙ පුනරෙව රුහති
එවම්පි තණ්හානුසයෙ අනුහතෙ
නිබ්බත්හති දුක්ඛම්දං පුනස්පුනං

යන ගාථා රත්නය ඇතුළු ගාථා රත්නයේ සයක් දේශනා කළා. ඊරි දෙන පෙන්වා සංසාර ගමනෙ භයානකම පැහැදිලි කළා. හික්ෂු, හික්ෂුණි, උපාසක, උපාසිකා යන සිවු පිරිසටමයි මේ ධර්මය දේශනා කළේ. එනිසා තෘෂ්ණාව බැහැර කළේ නැතිනම්, ගසක මුදුන් මුල ඉදිරුවේ නැතිවිට එය නැවත පැළවෙනවා වගේ යළිත් වැඩෙනවා.

පින්වතුනේ, තෘෂ්ණාව විවිධාකාරයෙන් බෙදන්න පුළුවන්. ප්‍රධාන වශයෙන් 18 ට බෙදෙනවා. ඊළඟට අජ්ඣත්ත, බහිද්ධ වශයෙන් 36 ට බෙදෙනවා. අතීත, අනාගත, වර්තමාන වශයෙන් කාල තුනට 108 ලෙස බෙදෙනවා. මේ 108 වූ තෘෂ්ණාව අනුවෙන සෑම තැනකින්ම ගන්නවා. මහා සතිපට්ඨානයෙහි, ‘එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති’ කියන ධම්මානුපස්සනා කොටස මෙනෙහි කරන්න. තෘෂ්ණාව ඇසෙහි හටගන්නා විට මේ ඇස නිසා, මේ ආයතනය නිසා, රූපය මුල් කරගෙන, ඒ රූපය හේතු කරගෙන, වක්ඛු විඤ්ඤණය, ස්පර්ශය, විදීම මේ හැම අවස්ථාවකම මෙනෙහි කරන්න. ඒ අයුරින් කණද, ශබ්දයද, සෝත විඤ්ඤණයද ආදී වශයෙන් ඉන්ද්‍රියයන් හය ඔස්සේම අටලොස් ධාතු කොටස්වල තෘෂ්ණාව උපදවන ආකාරය මෙනෙහි කරන්න.

‘එත්ථෙසා තණ්හා උප්පජ්ජමානා උප්පජ්ජති එත්ථ නිව්සමානා නිව්සති’ (මේ තෘෂ්ණාව උපදින්නේ මෙහි උපදියි. නැවත නැවත පැවතීම වශයෙන් පිහිටා සිටින්නේ මෙහි පිහිටා සිටියි.)

අග්‍රැතවත් පෘථග්ජනකමට අස්සාදය මතු වී පෙනෙයි. නිදසුනක් නම්, ‘ඒ මගේ පුතා, මගේ දුව, මගේ ඇස් දෙක වගෙයි. මොනතරම්

වෙහෙසිලා ද මේ ගේදෙර සාද ගත්තේ. දැන්නම් සැනසිල්ලක්. ඇලීමක් මතු වෙනවා. ඇඳුම් පැළඳුම් ලැබූ වෙලාවක කැඩපත ළඟට ගොස් හැඩ වැඩ බලනවිට ඇලීමක් ඇතිවෙනවා. ආහාරයෙහිද ඒ ආකාරයමයි.

යම් වස්තුවක් කෙරෙහි අස්සාදයක් ඇති වුණත්, මනාව සිහිය පවත්වා, අස්සාදයේ සැබෑ ස්වභාවය පරමාර්ථ වශයෙන් දකින විට, ආදීනවය - එනම් සියළු දේ වෙනස් වෙනවා කියන විපරිණාම ධර්ම ස්වභාවයට, අනිච්චතා දහමට අනුව දකින විට ආදීනවය දැනෙනවා.

මේ උතුම් ගාථා රත්නයෙන් පෙන්වනවා වගේ, සම්මුතියට අනුව මම මගේ කියා කිවුවත්, පරමාර්ථ ධර්ම කතාව අනුව නිස්සරණයට එය පහසුයි. අම්මා - තාත්තා, ස්වාමියා - බිරිඳ, දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, සොහොයුරු - සොහොයුරියන්, ගහ - කොළ, ගේ - දෙර, ආදී කුමන සවිඤ්ඤාණක, අවිඤ්ඤාණක වස්තුවක් වුවත්, අත් දෙකෙන්ම අල්ලා පරිහරණය කළත්, මගේය කියන අතක තිබෙන නිය කැබැල්ලක තරම් වත් අයිතියක් මට නැති බව වටහාගන්න. පයවි - ආපෝ - තේජෝ - වායෝ කියන ධාතු කොටස් හතරෙහි නිර්මාණය වී තිබෙන්නේ.

‘යං කිඤ්චි සමුදය ධම්මං සබ්බං තං නිරෝධ ධම්මං’

යමක් හටගන්නා සුළුද ඒ හැම නැසෙන සුළුය.

එසේනම් මේ කෙස් ආදී පයවි ධාතුව, ගලායන රුධිරය ආදී ආපෝ ධාතුව, වායෝ ධාතුව, තේජෝ ධාතුව ආදී මේ හැම දෙයක්ම උප්පාද, ධීති, හංග ලෙස හටගෙන, වෙනස් වෙමින් පැවති නැතිවෙලා යනවා. මම, මගේ කියා කිසිවක් නැහැ. එය වචනයෙන් නොකිවත් මනසිකාරය, ප්‍රත්‍යාවේක්ෂා (පව්වවෙක්ඛන) කරන්න. එවිට පර්යාප්තියෙන් ප්‍රතිපත්තියට, ප්‍රතිපත්තියෙන් ප්‍රතිවේදයට, ප්‍රතිවේදයෙන් දැන් අවබෝධ ලැබෙනවා.

සම්මුතියට ස්වාමියා - බිරිඳ, දෙමව්පියෝ - දරුවෝ, සොහොයුරු - සොහොයුරියන්, ඇඳුම් - පැළඳුම් ආදී වශයෙන් අල්ලා ගත්තත්, පරමාර්ථ වශයෙන් මේ කිසිවක් මගේ නොවෙයි නේ.

එසේනම් මේ අල්ලා ගත් සියල්ලක්ම පයවි ආදී ධාතුවෙන් සෑදුණ හටගත්ත වගේම නැතිවෙලා යනවා. ගැඹුරු දහමක්.

බුදුරජාණන් වහන්සේ දේශනා කළ මේ දහම් පෙළ ඔස්සේ ඇස, කණ ..... ආදී ඉන්ද්‍රියයන් ධාතු කොටස් 18 අප්පිකත්ත, බහිද්ධ වශයෙන් (36) හා කාල වශයෙන් (108) වූ මේ තණ්හාව පිළිබඳව ටික ටිකවත් අවබෝධයක් ලැබෙන්න ඇති ගසේ හතර පැත්තෙන්ම යටට ගිය මුල් කපා, සිඳ, පුළුස්සා නැවත හටගන්නේ නැහැ යන තැනටම පත්කරනවා වගේ කෙලෙසුන් සමණය කරනවා. එයයි සතිපට්ඨාන සූත්‍රයේදී,

“ආතාපි සම්පජානො සනිමා, විනෙය්‍ය ලොකේ අභිජ්ඣා දෙමනස්සං” කියා දේශනා කළ එයයි.

කායෙ කායානුපස්සි විහරති ආතාපි සම්පජානො සනිමා .... - කෙලෙස් නැති කිරීමට මනාව සිහිය පවත්වන්න ඕන.

ධම්ම පද්ධිය කතාවට අනුව මේ කතාව ටිකක් දීර්ඝ වෙනවා. මේ ලක් දෙරණටත් මේ කතාව සම්පයි. මුලින් සඳහන් කළ ඒ ඊරි දෙන නැවත ස්වර්ණ භූමියේ රාජ කුලයෙහි ඉපදුණා. එතනින් වුතවී බරණැස් නුවර ඉපදුණා. එතනින්ද වුතවී නැවතත් සුප්පාරක පටුනෙ අස් වෙළෙන්දෙකුගේ ගෙදරක ඉපදුණා. ඉන් අනතුරුව කාචීර පටුනෙහි ගම්පතියෙකුගේ ගෙදර දුවක්ව ඉපදුණා. ඉන්පසුව ලංකාවේ අනුරාධපුරයේ ධනවත් පවුලක ඉපදී තිබෙනවා. එතනින්ද අත්මිදී ලංකාවේම දක්ඛිණ දේශයේ සුමන නම් වෙළෙන්දෙකුගේ ගෙදර සුමනා නම් දියණියක ලෙස උපත ලබා තිබෙනවා. මේ සුමනා දියණියට පියා විසින් දීඝවාපියේ මහා මුනි නමැති ගමට යවා තිබෙනවා. මේ සුමනා හදු යොවනයේ සිටි සුරුපී තරුණියක්. දුටු ගැමුණු රජතුමා යුද්ධය අවසන් කොට සම්බුද්ධ ශාසනය නගා සිටුවීම සඳහා කටයුතු කරමින් සිටියේ මේ කාලයෙයි. දුටු ගැමුණු රජතුමාගේ දස මහා යෝධයන්ගෙන් කෙනෙකු වූ ගෝඨමභීරව ඇමති මේ මහා මුනි නම් ගමට ගිය අවස්ථාවේ සුමනා නම් තරුණ දියනිය දක, මහා උත්සව පවත්වා තමාගේ බිසව කරගෙන මහා පුණ්ණ කියන තම ගමට කැඳවාගෙන ගියා.

මේ කාලයේදී කෝටි පබ්බත විහාරයේ වාසය කළේ අනුරුද්ධ නම් රහතන් වහන්සේ නමක්. තවත් ස්වාමීන් වහන්සේලා සමඟ අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ පුණ්ණ ගමට පිඬු සිඟා වඩින ගමනේදී මේ සුමනා නම් වූ කාන්තාව දුටුවා. දැක පෙර ඊරි දෙනක් (සුකර පෝතිකාවක්) දැන් මේ අමාත්‍යවරයාගේ දේවිය ලෙස කටයුතු කරනවා නේද කියා අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ අනෙක් ස්වාමීන් වහන්සේලාට ප්‍රකාශ කළා.

අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේ ප්‍රකාශ කළ දේ ගෝඨයම්බර ඇමතිගේ ස්වාමී දියණිය වූ සුමනාට ඇසුණා. ඇසෙනවිටම ඒ හඬ ඔස්සේ අතීත සසර ගමන පිළිබඳ ජාතිස්මරණ ඥානය පහළ වුණා. සංවේගයක් ඇති වුණා.

”දැන් මම රාජ ඇඳුම් පැළඳුම් වලින් මුතු මැණික් වලින් සැරසී, අමාත්‍යවරයාගේ ස්වාමී දියණිය ලෙස කටයුතු කළත්, දිව සතුටු කරවන රස මසවුළු පරිහරණය කළත්, මම කොතනින් ද මේ ගමන ඇවිත් තිබෙන්නේ. කිකිලියක් වෙලා, රාජ කුමාරිකාවක් වෙලා, බ්‍රහ්ම ලෝකයෙන් ඉපදුණු බව හැබෑය. ඉන්පසු මම ඊරි දෙනක් වී ඉපදුණා. කෑමට ගත්තේ මනුෂ්‍යයන් බැහැර කරන මළ. ඒ කැන කුණු දේ ඇඟේ තවරාගෙනයි සිටියේ. දැන් නම් ඇඟේ කොතනක හෝ ඒ අපවිත්‍ර දෙයක් ගැවුණොත් කොතරම් පිළිකුල් කරනවද? දැන් කැඩපත ළඟට වී දවසට කී වතාවක් හැඩ බලනවද? ඒ වුණත් ඊරි දෙනක්ව සිටියදී මා කටයුතු කළේ කෙසේද?” ඒ ලෙසින් සිතන්නට ඇති.

මේ අයුරින් දහතුන් වතාවක්ම ඉපදී ගත කළ ජීවිත දෙස බැලුවා. බලනවිට ජීවිතය මොනතරම් නිස්සාරද, සංසාර ගමන කොතරම් හයානකද කියා අවබෝධය ඇතිවන්න පටන් ගත්තා. අනුරුද්ධ ස්වාමීන් වහන්සේගේ කතාව ඇසෙන විටමයි ජාතිස්මරණ ඥානය පහළ වී මෙසේ හිතන්නට පටන් ගත්තේ. ඊට පසු ඇය තම ස්වාමියාට මේ කතාව කීවුවා.

අනතුරුව එතුමිය කල්පනා කළා ‘දැන් මම ගෙදරින් නික්මෙන්නට ඕන’ (නෙක්බම්මයට - නෛෂ්ක්‍රමයට එකතුවෙන්න ඕන.)

‘සංසාර ගමනෙ ස්වභාවය, බියකරු බව මෙය නම් මේ ආකාරයට ලස්සනට සැරසී සිටියත් පසුව පනුවෙක් වෙලා උපදින්නට වුණත් පුළුවන් නේ. ඊරි දෙනක් වුණොත් යළිත් අපවිත්‍ර දෑ මේ කුසට දමා ගන්නට පුළුවන්. මගේ මගේ කියා දැන් හැඩ බැලුවත් සංසාර ගමන කොතරම් බියකරද?’

නිබ්බදය - පරමාර්ථ ධර්ම ඔස්සේ අවබෝධයෙන්ම කලකිරී, ඇය ස්වාමියාගේ අවසරය මත පඤ්ච බලිත තෙරණින් වහන්සේ ළඟට ගොස් පැවිද්ද ලැබුවා. ඒ අමාත්‍යවරයා ගුණවත්ත ස්වාමී පුරුෂයෙක් නිසා ස්වාමී දියණියගේ අදහසට ඉඩ දුන්නා. පඤ්චබලිත තෙරණින් වහන්සේ වෙතින් පැවිදි බව ලැබූ එතුමිය තිස්ස මහා විහාරයේදී ‘මහා සතිපට්ඨාන සූත්‍රය’ කෙරෙහි සිත යොමු කළා.

‘කායෙ කායානුපස්සී විහරති ආතාපී සම්පජානෝ, සතිමා විනෙයා ලෝකේ අභිජ්ඣා දොමනස්සං’

විෂම වූ ලෝභයයි, දෝමනස්ස යයි බැහැර කරගෙන, කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව සිහිය පවත්වාගෙන කයෙහි කය අනුව බලමින් මනාකොට සිහිය පවත්වන්න. කෙලෙස් තවන වීර්යයෙන් යුක්තව මේ සංස්කාර ලෝකයේ අභිජ්ඣා දෝමනස්ස බැහැර කරගෙනම සිහිය පවත්වන්න.

මේ අයුරින් සතර සතිපට්ඨානය කෙරෙහිම මනාව සිහිය පිහිටුවීමෙන් අනතුරුව සීලයෙන් සමාධිය, ප්‍රඥාව දියුණු කරගෙන, භාවනාව දියුණු කරගෙන, ප්‍රඥාවෙන්, නව මහ විදර්ශනා ඥානයෙන් මේ ආදී වශයෙන් අවසානයේදී සෝතාපන්න භාවයට පත්වුණා.

සෝතාපන්න භාවයට පත්වුණු සුමනා තෙරණින් වහන්සේ එතුමියගේ අවසාන කාලයේදී, දෙමව්පියන් වාසය කරන ගෝකණ්ණක ග්‍රාමයට ගොස් එහි කල්ලක විහාරයේ වාසය කළා. එහිදී සියලු කෙලෙසුන් නසා අර්හත් භාවයට පත්වූවාය. මා දුටු ධර්මයට, දෙමව්පියන්වත් කැඳවාගෙන යන්නට පුළුවන් නම් කියා සිතුවා. ‘සබ්බමක සූත්‍ර දේශනාවේ’ සඳහන් වනවා යම් ගුණබර දියණි කෙනෙක්, පුතණු කෙනෙක් තමන්ගේ දෙමව්පියන්ට කරන උතුම්ම

උපස්ථානය නම් ඔවුන් ශුද්ධා, ශීල, ප්‍රඥ වෙතට කැඳවාගෙන යාමයි. එනම් මේ ආර්ය මාර්ගයට කැඳවාගෙන යාමයි. එනිසා එතුමියගේ ගෝකණ්ණකට වැඩම කළා.

මෙතුමිය පිරිනිවන් පෑ දින, අතීත සංසාර ගමන කියන්නට යයි හික්ෂුන් වහන්සේලා හා හික්ෂුනීන් වහන්සේලා ඉල්ලා සිටියා. මේ වෙලාවේ මැද මණ්ඩල රටය්වාසී ධම්මපද භාණක මහා නිකායේ තෙරුන් වහන්සේටත් එතුමියගේ ජීවිතය සමඟ සන්සන්දනය කොට අතීත සසර ගමන ගැන දේශනා කළා.

‘ඔබ පමණක් නොවෙයි. මමත් සංසාර ගමනේ ඔය වගේමයි. සතර අපායේ ඉපදුණු හැටි, කැතකුණු ගාගෙන ඒවා ආහාරයට ගෙන ජීවත්වුණු හැටි, තිරිසන් ලෝකේ ජීවත් වූ හැටි, ඉපදෙමින් මරණයට පත්වෙමින් සංසාරයේ පැමිණි හැටි සඳහන් කළා. එසේ සම විෂම ආත්ම භාව දහතුනක් පිළිබඳ පවසා, සියලු දෙන සසරෙහි සංවේගයට පත්කොට පිරිනිවන් පෑවාය. ‘අස්සු සුත්‍ර දේශනාවේ හා අනමනග්ග සංයුක්තය පුරාම සඳහන් වන ආකාරයට,

**තිබ්බං පච්චනුභුතං
ව්‍යසනං පච්චනුභුතං
කය්‍යසි වඩ්ඪිතා දීඝ රත්තං වො හික්ඛවෙ පච්චනුභුතං**

මේ දීර්ඝ සංසාර ගමනේ තියුණු ලෙස දුක් විඳි, මහත් වූ ව්‍යසනයන්ට හසුවී, මේ සිරුරෙන් පොළව සැම තැනකම සුසානයක් බවට පත් කර දීර්ඝ කාලයක් නුඹලා අප්‍රමාණ දුක් විඳිලා තිබෙනවා. එසේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ දේශනා කළහ.

ඔබට ජාතිස්මරණ ඥානය නැති වූනත්, තුන් ලොවක් සැනසූ, තථාගත බුදුරජාණන් වහන්සේගේ අසිරිමත් වූ දේශනා මග ඔස්සේ පරමාර්ථ දේශනාව මෙනෙහි කරන්නට පුළුවනි.

බ්‍රහ්ම ලෝකයේ ඉපදිලත් පසුව ඊරි දෙනක් වූනා නම් තට්ටු දෙකේ නොවෙයි, හතේ ගෙවල් තිබුණත්, නිද ගැනීමට රනින් කළ ඇඳන් තිබුණත්, රාජ භෝජන වැනි ආහාර ගත්තත්, සංසාර ගමනේ

සිටිනවා නම් කොතනින් අවසන් වේදැයි සිතා ගැනීමට බැරි බව පැහැදිලියි නේද?

මෙන්ම මෙතනදී ඒ ස්වාමීන් වහන්සේලා හා හික්ෂුණින් වහන්සේලා අසනවිට මැද මණ්ඩල රටය්වාසී ධම්මපද භාණක මහා නිකායේ ස්වාමීන් වහන්සේ සමඟ සන්සන්දනය කරගෙන සුමන තෙරණින් වහන්සේමේ කතාව සඳහන් කළේ. බොහෝ දෙනාට ධර්ම සංවේගය ඇතිවුණා. බුදුන් වහන්සේ කෙරෙහි ශුද්ධා ගෞරවය ඇති කරගෙන, ශුද්ධා, ශීල, ත්‍යාග, ප්‍රඥ ගුණ වැඩෙන් විට ඔබටත් මටත් සසර ගමන පිළිබඳව ධර්ම සංවේගය ඇති වෙනවා නම් “සීඝ සීඝං” ඉතා ඉක්මණින්ම, ඉක්මන් හවයකදීම මේ මාර්ගයට ළං වෙන්නට පුළුවනි.

ඔබේ සමීපයේ අජ්ඣාන්ත වශයෙන් දකින්න. බහිද්ධ වශයෙන් දකින්න. මොනතරම් මම, මගේ, මගේ ස්වාමියා, මගේ බිරිඳ, මුණුබුරා, මිණිබිරිය, කොතැන ගියත් නැවත ඇවිත් වැටෙන්න නිවහනක් තිබෙනවා ආදිලෙස මොනවා සඳහන් කළත් ධර්ම ආ කර්ම ශක්තිය, ආයු ශක්තිය අවසන් වනවිට (පුරාණ මිදං හික්ඛවෙ කම්මං) පටිසන්ධි චිත්තයෙන් කොතනක ආරම්භයක් ලබාදෙයිද කියා හිතන්නේ කෙසේද? සසර ගමන පිළිබඳව නුවණින් සිතන්න. සිතා කෙලෙස් තවන වීර්යයට එන්න.

අපි දස සංයෝජන වලින් සසර ගමනට බැඳෙනවා.

1. සක්කාය දිට්ඨි
2. විචිකිච්ඡා
3. සීලබ්බත පරාමාස
4. කාම රාග
5. පට්ඨ
6. රූප රාග
7. අරූප රාග
8. මාන
9. උද්ධච්ච
10. අවිජ්ජා

මේ සංයෝජන දහයෙන් බැඳෙනවා.

තෘෂ්ණාව යන තනි වචනයෙන් සිතන්න. ඊළඟට,

- රාගානුසය
- මානානුසය
- පටිසානුසය
- දිට්ඨානුසය
- විචිකිච්ඡානුසය
- අවිජ්ජානුසය
- භවරාගානුසය

වශයෙන් අනුසය ධර්ම බලවත් ලෙස යටපත් වී තිබෙන්නේ. සසර ගමනට මේවා අපව බැඳගෙන අරගෙන යනවා. අශ්‍රැතවත් පෘථග්ජන ජීවිතවල මේ රාගානුසය ආදිය බලවත් ලෙස යටපත් වී තිබෙනවා. සීලයේ පිහිටා, සමාධිය දියුණු කරගෙන සිටියේ නැතිනම් අශ්‍රැතවත් හිත් වලට, ඇසට රූප ආදී වශයෙන් මතු වී පරිශ්‍රව්‍යාන වශයෙන් දැනී, ව්‍යතික්කම වශයෙන් ක්‍රියාත්මක වෙනවා. මහා නපුරකට හසු වී, පස් පවු, දස අකුසල් වලට බැඳී සතර අපායට මාර්ගය හදුනන්න පුළුවන්. ඒනිසා දස සංයෝජන වලින් බැඳී අනුසය ධර්ම වලින් සැඳි තිබෙන සසර ගමනෙන් නිදහස් වෙන්නට නම් මේ තෘෂ්ණාව බැහැර කරන්න. ටිකක් නොවෙයි. මුළුමනින්ම බැහැර කිරීම කළ යුතුමය.

සම්මුතියට මම, මගේ වුවත් පරමාර්ථ වශයෙන් මම වත් මට හිමි නැති බව 'උද්ධං පාදතලා අධො කෙස මත්තකා' හිස් මුදුනේ පටන් පාදන්තය දක්වාම ගලපා බලන්න. සම්මුති ලෝකයක් තුළ, 'මගේ', 'මම වෙමි', 'මගේ ආත්මය' යයි ස්ථීර ලෙස සිතුවත් පරමාර්ථ වශයෙන්

නෙතං මම (මගේ නොවේ)
 නෙසො හමස්මි (මම නොවෙමි)
 න මේසෝ අත්තා (මගේ ආත්මය හෝ ස්ථීර පැවැත්මක් නොවේ)

යන දෑකම ඇති කරගන්න.

ඒ පරමාර්ථ දර්ශනය තුළින්, ගසක් මුලින්ම උදුරා දමනවා වගේ තාල වත්ථුක - උච්ඡින්න මූල - තල් ගසක් මුලින්ම උදුරා දමනවා වගේ

108 වූ මේ තෘෂ්ණාව සියළු අවස්ථා වලින් ගලවා දැමුවොත්, මුලින් උදුරා දමන ලද ගසක් පැළවෙන්නේ නෑ වගේ නැවත දුක් දීදී උපද්දවන පුනර්භවය නැති කර සසර ගමනින් නිදහස් වෙන්නට පුළුවනි. එකසිය අටවිධ තෘෂ්ණාව නම්, රූප, ශබ්ද, ගන්ධ, රස, ස්පර්ශ, ධර්ම වශයෙන් හයකි. කාම, භව, විභව නම් වූ තුනෙන් වැඩි වූ විට දහඅටකි. ආධ්‍යාත්මික සහ බාහිර වශයෙන් වැඩි කළ විට තිස්හයකි. අතීත, වර්තමාන, අනාගත වශයෙන් වැඩි වූ විට එකසිය අටකි.

'බිණා ජාති වුසිතං බ්‍රහ්මවරියං කථං කරණියං නාපරං ඉත්ථත්තායාති'

'කළ යුතු සියල්ල කළා. උපත නැති කළා. බ්‍රහ්මවරියාවී හැසිරුණා. නිවනට පත්වුණා. වෙන කළ යුතු කිසිවක් නැත' කියන උදනය කරන්නට පුළුවනි. ඒ අමා නිවනයයි.

ඔබ හැමට ඉතා ඉක්මන් භවයක ඒ උතුම් චතුරායඝී සත්‍යය ධර්මය අවබෝධයෙන් අමා නිවන් පිණිසම මේ දේශනාවක් උපනිශ්‍රය වේවායි මහත් වූ කරුණාවෙන් අධිෂ්ඨාන කරනවා. ප්‍රාර්ථනා කරනවා.

සාධු ! සාධු ! සාධු !

පුණ්‍යානුමෝදනාව

ඩයනියස් සිල්වා පුංචිහේවා පියාණන්ට

ජොසිනෝනා එදිරිසූරිය පුංචිහේවා මෂණියන්ට

සිරිල් පුංචිහේවා සහෝදරයා

එස්.එච්. සාර්ලිස් සිල්වා පියාණන්ට

දයාවතී හෙන්දා විතාරණ මෂණියන්ට

එස්.එච්. උපාලි වහදසිරි සහෝදරයා

යන අයට හා සියළු මය ගිය නෂ්ට හිතවතුන්ට පිං පිණිසත්

පුංචිහේවා පවුලට සම්බන්ධිත සියලු නෂ්ට හිතවතුන්ටත්

වැලගම පවුලට සම්බන්ධිත සියලු නෂ්ට හිතවතුන්ටත්

පිං පිණිස

නිදුක් නිරෝගී සුවය හා වතුරායඪී සත්‍යය අවබෝධ වේවා!

චත්‍රා නන්දනී පුංචිහේවා

එස්.එච්. සුනිල් ශාන්ත

- පුණ්ණපුත්‍රපිටක -

සිරි සුදුසුසොරොම සුදුසුම කෙනෙකුනේ වාග්ගා
ගරු බවින්හි සමිතිවි වහන්සේ ඉඳුල් සියලුම සමිති වහන්සේලා
- ට නුඳුන් නිගේග් සුඛය් එරි ජිඛන්සි ලැබේනි! ඉඳුල් වහන්සේ
සහස පුබ්බොධෝ වේනි!

ච්ඡේද මෙම බරම පුණ්ණපුත්‍රපිටකයේ දුරුකවිද් දුරු
වස්මුලියනේ ඉතිරි පුණ්ණපුත්‍රපිටකයේ, පුණ්ණපුත්‍රපිටකයේ
දුරුකවිද් වහන්සේලා සොභනා සංඝේ, පුණ්ණපුත්‍රපිටකයේ
සහ සොභනා වහන්සේලා, මෙම වහන්සේලා සොභනා
භූමිසොභනාම ඉඳුල් බරම දුරුකවිද් බලාපොදු නුඳුන් නිගේග් සුඛය්,
එරි ජිඛන්සි ලැබේනි! දෙව් ජනන සහ සොභනා ඉඳුල්
නරකපුබ්බොධෝ වේනි!

විස් ධර් දෙව්ග්ගා භූමිසොභනා සියලුම දෙව්ග්ගා පුණ්ණපු
ච්ඡේද භූමිසොභනා මේ ඉඳුල් බලාපොදු ඉඳුල් නිගේග්
සහසම ලැබේනි!